

Dans är inte idrott!

- En kvalitativ studie om elevers attityder till dans

Monika Björling

IDROTTSHÖGSKOLAN
I STOCKHOLM
Examensarbete 3:2005
Lärarytbildningen 2002-2005
Handledare: Suzanne Lundvall

Dance is not Sport!

- A Qualitative Study of Schoolchildren's Attitudes towards Dance

Monika Björling

STOCKHOLM UNIVERSITY COLLEGE OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Graduate essay 3:2005

Teacher program 2002-2005

Supervisor: Susanne Lundvall

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med studien har varit att undersöka attityder till dans i en bred bemärkelse hos 12-14 åriga elever i den svenska skolan. Studien har gjorts utifrån tre frågeställningar: Vad tycker och tänker elever om dans? Är det någon skillnad på pojkars och flickors attityder till dans? Hur laddar elever dansbilder med kön? D v s hur de väljer att könsmärka bilder med olika dansstilar.

Metod

Åtta elever i åldrarna 12–14 år har intervjuats enskilt under idrottslektioner. Till vissa frågeområden har bilder med dansillustrationer använts för att uppmuntra eleverna till att samtala om dans, särskilt när de blir ombudda att relatera till dans och könsroller. Utsagorna har tolkats utifrån ett genusteoretiskt förhållningssätt.

Resultatredovisning

Det framkommer i min studie att det finns ett större motstånd till dans hos pojkarna än hos flickorna. Pojkarna är överlag mer negativt inställda till dans. Elevernas svar vittnar om en nästan obefintlig dansundervisning i skolan och att det finns ett missnöje med den undervisning som ibland ändå erbjuds. Andra slutsatser är att eleverna inte relaterar dans till idrott och att dans anses ha feminina förtecken. Det är tydligt att eleverna har mer positiva attityder till dans på fritiden än till dans i skolan. Jag tycker mig även hos vissa kunna urskilja en besvikelse över att inte få dansa i skolan. Eleverna tror att attityden till dans skulle bli mer positiv om man fick dansa mer i skolan från det att man är liten. När eleverna laddar dansbilderna med kön bryter de inte mot genusordningen.

Slutsats

De slutsatser som kan dras är att man i skolans dansundervisning till viss del bör tillgodose elevernas dansönskemål, eftersom elevernas negativa attityder till dans främst gäller dansundervisningen i skolan och inte dans på fritiden. Eleverna tror att en större acceptans för dansundervisning i skolan skulle uppnås om man som elev blir mer van vid dans. Om man ser till detta finns det förmodligen förutsättningar för mer positiva attityder till dans om man dels börjar med dans redan under sexårsverksamheten, dels tillmötesgår eleverna i dansundervisningen. Elevernas syn på vad som uttrycker femininitet respektive maskulinitet är tydlig när de tar ställning till dans som rörelseform. Sammanfattningsvis tror jag att en seriös och genomtänkt dansundervisning kan möjliggöra ett arbete kring tolerans- och genusfrågor.

Abstract

Aim

The purpose of this study has been to examine attitudes towards dance in a broad sense, among Swedish schoolchildren. The study has been done with three different questions in mind: What do pupils think and express about dance? Are there any differences in attitude towards dance between girls and boys? And how do the pupils relate to gender conceptions in connection to dance illustrations?

Method

Eight pupils 12 – 14 years of age have been interviewed separately during physical education lessons. During parts of the interviews dance illustrations were used in order to encourage the pupils in their discussions, especially when asked to relate to dance and gender conceptions. The statements have been interpreted from a gender theoretical perspective.

Results

My interview study shows that male pupils to a larger extent than female pupils inhabit hostile feelings towards dance as part of physical education lessons. This study reveals an almost non-existing dance education. On the rare occasions when dance lessons are actually given, pupils tend to be dissatisfied. Other conclusions are that the pupils don't regard dance as a "sport" and that dance is considered as a feminine activity. Furthermore, it is clear that pupils have a more positive attitude towards dance when it comes to dance as an extracurricular activity.

Conclusions

Since pupils' attitudes towards dance are more negative when dance becomes a part of physical education than towards dance as an extracurricular activity, the physical education curriculum should provide for this. By accommodating the pupils' requests and by introducing dance lessons in the first grade, pupils can become more confident in their dancing abilities. Perhaps then attitudes towards dance can be more positive. Dance is considered as something feminine by the pupils and their views of normal femininity and masculinity behavior become very clear in this context. Therefore, issues about tolerance and gender may be addressed through a dance education that is serious and well thought out.

Förord

Barns inställning till dans och dansundervisningens marginalisering i skolan är två ämnen som länge intresserat mig. Om barns förhållande till dans finns relativt lite skrivet. Det är skälet till att jag valt att undersöka barn och ungdomars attityder till dans.

Enligt min uppfattning är det svårt ta ställning till något man inte har erfarenhet av. I dagens skola är det många elever som inte får möjlighet att dansa under idrottslektionerna. Samtidigt visar många undersökningar att elevers attityder till dans är negativa, vilket jag upplevt när jag själv undervisat i dans i skolan. Negativa upplevelser av något man aldrig eller bara sällan upplevt. Hur hänger det ihop? Kan det ha att göra med socialt konstruerade föreställningar om kön? Delar av den litteratur jag studerat i mitt uppsatsarbete tar upp mycket intressanta aspekter av dans och könsroller. Jag har därför valt att spegla litteraturen i en längre bakgrundsdel för att bättre kunna problematisera kring mina frågeområden utifrån ett genusteoretiskt förhållningssätt. Min förhoppning är att genom mitt arbete öka kunskapen kring elevers attityder till dans. Jag anser att den kunskapen är nödvändig för att vidga intresset för dansundervisningen och därmed bredda och utveckla idrottsämnet som helhet.

”Att förstå dans kräver såväl fysisk medvetenhet som intellektuell insikt – som en förstahandskunskap om hur människokroppen ser ut och känns i rörelse”, skriver June Vail, amerikansk dansforskare och danskritiker i sin bok ”Kulturella koreografier”.¹

Innehållsförteckning

¹ June Vail, *Kulturella koreografier*, (Stockholm: June Vail och Carlsson Bokförlag, 1998), s. 27

1. Introduktion	7
1.1 Inledning	7
1.2 Dansen i läroplanen	8
1.3 Genusteoretiskt förhållningssätt	9
2. Syfte och Frågeställningar	9
3. Metod	9
3.1 Urval	10
3.2 Pilotstudie	10
3.3 Genomförande	11
3.4 Reliabilitet och validitet	11
3.5 Litteratursökning	12
4. Tidigare forskning utifrån teoretiskt förhållningssätt	13
4.1 Dans som antiförtryckande lärande	13
4.2 Engelska elevers attityder till dans	16
4.3 Svenska lågstadiet barns attityder till idrott och kön	17
4.4 Svenska femteklassares syn på skolidrotten	19
4.5 Svenska åttondeklassares syn på skolidrotten	21
4.6 Svenska ungdomars attityder till skolidrotten och idrottsaktiviteter	22
4.7 Ungdomar, dans och fritid	23
5. Redovisning av intervjustudien	25
5.1 Dans i skolan	25
5.1.1 Känslan	26
5.1.2 Dans och ålder	26
5.1.3 Medvetenhet kring dansens plats i läroplanen	26
5.1.4 Varför är det så lite dans i skolan?	27
5.1.5 Varför undervisar inte lärare i dans?	28
5.1.6 Hur borde man undervisa i dans?	28
5.1.7 Är dans viktigt i skolan?	29
5.1.8 Vad är roligt med dans?	30
5.1.9 Vad är tråkigt med dans?	30
5.1.10 Är det skillnad på att dansa själv eller två och två?	31
5.1.11 Vad kan man lära sig av dans?	31
5.1.12 Hur påverkar tidiga danserfarenheter åsikter om dans?	32
5.2 Elevernas möte med dansbilderna	32
5.2.1 Dansbilderna kopplat till elevens egen bild av dans	32
5.2.2 Bilderna och flickor och pojkar – Genusifieringen	33
5.3 Dans på fritiden	35
5.3.1 Dans på disco	35
6. Diskussion och slutsatser	36
6.1 Attityder till dans	36
6.2 Dans är feminint	36
6.3 Genusifieringen av dansbilderna	37
6.4 Dansens marginalisering i skolan	38
6.5 Dans är inte idrott	39
6.6 Positiva attityder om man är mer van att dansa	40
6.7 Positiva attityder till dans på fritiden	41
6.8 Metodkritik	42
6.9 Fortsatt forskning	42

Referenser och Bilagor: 1 Käll- och litteratursökning, 2 Intervjufrågor

1. Introduktion

1.1 Inledning

Att uttrycka sig med kroppsspråk är naturligt för människan och är en av de äldsta formerna för mänsklig kommunikation. Det finns många olika dansformer och lika många dansbenämningar. Dans kan ha olika funktioner; exempelvis sociala, religiöst/rituella eller konstnärliga. Dans som social företeelse kan innebära allt från nöjesdans till tävling. I många kulturer har dansen en religiös betydelse, till exempel i krigsdanser och i danser vid giftermål och begravningar. Den konstnärliga formen innefattar dansstilar som klassisk balett ur vilken både jazzdans och fridans har utvecklats. Hit räknas även rörelseimprovisation av olika slag.

Varför är dans viktigt? Att genom rörelse gestalta och spegla inre känslor och tankar - samtidigt som man tillåter sig att njuta av sin egen kropp kan vara en befriande och lustfylld känsla. Rörelseimprovisation ger eleverna möjlighet att genom kroppen uttrycka känslor, tankar och sinneserfarenheter. Detta kan utveckla uttrycksförmågan och främja personlighetsutvecklingen. Genom att dansa sin egen och andra kulturers danser får barnen möjlighet att lära känna dessa kulturer och traditioner, något som är mycket viktigt i dagens mångkulturella skola. I dansutövandet utvecklas också den sociala förmågan.

Både i Sverige och i andra europeiska länder är dans ett av de moment som får minst utrymme i idrottsundervisningen.² Hur kommer det sig? Skolverket gjorde år 2002 en utvärdering av ämnet idrott och hälsa i vilken det framkommer att idrottsundervisningen är utformad för att passa pojkars intressen. Bollspel är den vanligaste aktiviteten under idrottslektionerna och även en av de aktiviteter som pojkar värderar högst.³ Aerobics och dans är den sjunde vanligaste aktiviteten under idrottslektionerna och är den aktivitet där flickor har högst deltagande.⁴ I läroplanen för svenska skolväsendet, Lpo-94, är dans, rytmik och rörelse samt friluftsliv och hälsa de kunskapsområden i idrottsämnet som specifikt omnämns.⁵ Dans är dessutom ett område som ingår i den praktiska utbildningen på Idrottshögskolan och alltså något som utbildade lärare från Idrottshögskolan har tillägnat sig kunskap om. (I utbildningen till lärare på Idrottshögskolan ingår även studier kring läroplaner).

² Se bland andra Michael Gard, "Being Someone Else: using dance in anti-oppressive teaching", *Educational Review*, 55 (2003:2) s. 213. Karin Redelius, "Bäst och pest! – Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år" i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Håkan Larsson och Karin Redelius, (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004) s. 157-158.

³ Charli Ericsson mfl. *Skolämnet Idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002*. (Örebro universitet: Institutionen för idrott och hälsa, 2003) s. 21

⁴ Ibid., s. 20

⁵ <www.skolverket.se> [kursplaner-Idrott](#) och hälsa, 2000-07

1.2 Dansen i läroplanen

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, står det att rytmik och dans ska vara inslag i skolans verksamhet.⁶ I den nuvarande kursplanen för Idrott och hälsa är, som tidigare nämnts, dans ett av de tre kunskapsområden som särskilt lyfts fram. I kursplanen står det bland annat att: *”En positiv upplevelse av rörelse och rytm är i sin tur en grund för individuella och kollektiva övningar och främjar på så sätt såväl den improvisatoriska och estetiska som den motoriska förmågan”*.⁷ Ämnet ska vidare sträva efter att eleven: *”Utvecklar och fördjupar sin rörelseförmåga och lust att röra sig samt stimuleras att ge uttryck för fantasi, känslor och gemenskap”*.⁸

Kursplanen talar även om s.k. uppnåendemål och ett sådant är att eleverna i slutet av femte skolåret ska kunna: *”Behärska olika motoriska grundformer och utföra rörelser med balans och kroppskontroll samt kunna utföra enkla danser och rörelseuppgifter till musik”*.⁹

Det förstnämnda citatet kan tolkas på olika sätt och kan givetvis uppnås med andra moment än dans, även om dansen passar in bra i sammanhanget. Det andra citatet ger inte samma utrymme för tolkning. Det står att dans ska ingå. Det är därför rimligt att anta att det kontinuerligt ska ingå i undervisningen fram till årskurs fem.

Ett uppnåendemål för eleverna i slutet av det nionde skolåret är: *”Att kunna delta i lek, dans, idrott och andra aktiviteter och kunna utföra lämpliga rörelseuppgifter”*.¹⁰

Kursplanen ger även riktlinjer om bedömningsgrunder, i det här fallet bedömningarnas inriktning: *”En bedömningsgrund är elevens förmåga att utföra rörelser med kontroll och precision liksom att med hänsyn till rytm och estetik ge uttryck för känslor och stämningar”*.¹¹

En bedömningsgrund för betygsättning innebär alltså, som jag tolkar kursplanen ovan, att eleverna ska ha mött den form av dans där de själva improviserar rörelser till musik och efter känslolägen. Rörelseimprovisation kan tränas i många olika dansformer, till exempel aerobics eller motionsgymnastik, men för mig bidrar inte dessa två områden till att eleverna får ge uttryck för, som det står i kursplanen, känslor och stämningar.

⁶ *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94, anpassad till att också passa förskoleklassen och fritidshemmet*, (Stockholm: Utbildningsdepartementet, Regeringskansliet: Fritzes offentliga publikationer, 1998), s. 16

⁷ <www.skolverket.se>-kursplaner-Idrott och hälsa, 2000-07

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

¹¹ <www.skolverket.se> kursplaner- Idrott och hälsa, 2000-07

1.3 Genusteoretiskt förhållningssätt

Eftersom jag i mitt arbete intar ett genusteoretiskt förhållningssätt, d v s att jag utgår ifrån att det existerar en genusordning inom det område jag studerar, krävs en förklaring av genusbegreppet och dess innebörd.

Genus handlar om hur kvinnligt/feminint och manligt/maskulint skapas och hur våra föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt påverkar våra liv. Genussystemet som begrepp är myntat av Yvonne Hirdman, professor i historia, och bygger på två logiker. Den första handlar om isärhållandet av kvinnligt och manligt kön. Isärhållande finns överallt på olika områden, i fysiska ting, i sysslor och egenskaper etc. Systemets andra logik är mäns överordning, d v s att mannen är normen och därmed värderas högre än kvinnan. Denna logik är en följd av själva isärhållandet. Först vid uppdelning kan en sak ställas högre än en annan. Enligt Hirdman upprätthålls relationerna mellan kvinnor och män genom genussystemet. Med begreppet genussystem både synliggörs förhållanden som annars inte skulle ha observerats – och ifrågasätts förhållanden som tidigare tagits för givna.¹² Detta teoretiska förhållningssätt har dels väglett mig i valet av litteratur, dels varit ett analysredskap i tolkningen av elevernas utsagor.

2. Syfte och frågeställningar

Studiens övergripande syfte har varit att undersöka attityder till dans i bred bemärkelse hos elever i den svenska grundskolan. Studien har gjorts utifrån tre frågeställningar: Den första frågeställningen behandlar elevers tankar om och känslor kring dans, d v s hur de ser på dans i och utanför skolan, vad dans innebär för dem etc: ***Vad tycker och tänker elever om dans?*** Den andra frågeställningen behandlar könsolikheter i inställning till dans: ***Är det någon skillnad på pojkars och flickors attityder till dans?*** Den tredje frågeställningen granskar hur eleverna väljer att koppla samman en bild på en viss dansstil med femininitet respektive maskulinitet: ***Hur laddar elever dansbilder med kön, (genusifiering)?***

3. Metod

Syftet med studien har varit att ta reda på elevers attityder till dans och för att få mer djupgående svar på mina frågeställningar har jag valt en kvalitativ undersökningsmetod.

¹² Yvonne Hirdman, *Genus- om det stablas föränderliga former*, (Malmö: Liber, 2001), s. 5-16.

Intervjufrågorna är i huvudsak av karaktären strukturerade men med inslag av frågor med lägre grad av strukturering. Jag har valt den strukturerade intervjuformen för att kunna centrera svaren till mina frågeställningar.

3.1 Urval

Av praktiska skäl har jag valt att intervjua elever på min praktikskola, fyra flickor och fyra pojkar i åldrarna 12-14 år. De intervjuade eleverna är däremot slumpmässigt utvalda. Åldersgruppen 12-14 år valdes dels på grund av förmodade danserfarenheter, dels på grund av tidigare studier inom området vilka använt samma åldersspann. Jag valde att göra ett urval med jämn könsfördelning då jag ville jämföra flickornas och pojkarnas svar i vissa frågor. Av pojkarna var en 12, en 13 och två 14 år. Av flickorna var en 12, två 13 och en 14 år. Även två ”reservlag” slumpades fram för att täcka eventuella bortfall.

3.2 Pilotstudie

Innan intervjustudien ägde rum gjordes en pilotstudie med en fjortonårig flicka. Jag hade även velat göra en provintervju med en pojke men av tidsmässiga skäl var det inte möjligt att ordna. Under intervjun med flickan använde jag mig nästan enbart av strukturerade frågor vilket fick intervjun att kännas ”stolpig”. Jag kände att jag inte fick möjlighet att komma på djupet med mina frågeställningar. Därför bestämde jag mig för att välja en intervjuform som kunde genomföras mer som ett samtal. Pilotstudien utfall gjorde även att jag i intervjuerna gav mig längre tid till att invänta elevernas svar samt att jag gav dem tid till att komma med egna reflektioner. En annan sak som kom fram i pilotstudien var att flickan inte förstod eller missuppfattade vissa frågor. Jag var därför tvungen att förtydliga vissa frågor som till exempel; Ingår dans i idrottsämnet? Frågan ändrades efter pilotstudien till; Tror du att dans är något som ingår i idrottsämnet, att det står med i kursplanen för ämnet? När det gäller bildillustrationerna låg dessa framme redan när flickan kom till intervjun, vilket gjorde att hon på en gång fokuserade på bilderna. Eftersom jag ville inleda varje intervju med att fråga eleverna vad de tänkte på när jag sa ordet dans bestämde jag mig för att vänta med bilderna för att de skulle svara så opåverkat som möjligt. I pilotstudien fick inte flickan reda på hur lång tid intervjun skulle ta och redan efter tio minuter kändes hon otålig. I kombination med mina strukturerade frågor gjorde detta att jag kände mig stressad under intervjun. Så efter pilotstudien använde jag mer pauser och kompletterade med frågor med lägre grad av strukturering. Jag berättade också för eleverna att intervjuerna skulle ta halva lektionstiden. Eleverna har intervjuats en och en under idrottslektioner i idrottslärares arbetsrum och varje intervju har tagit ca trettio minuter att genomföra. Intervjuerna spelades in på band för att sedan lättare kunna transkriberas.

3.3 Genomförande

Under samtalet med eleverna använde jag mig av bildillustrationer för att lättare få dem att samtala, associera och besvara frågorna. En folkdansbild är hämtad ur boken ”*Kulturella koreografier*”,¹³ en streetdancebild¹⁴ och en bild på bugg¹⁵, är hämtade från Internet. Jag ville ha med bilder på svensk folkdans och bugg eftersom jag tror att många elever dansat någon form av det i skolan och att de därför kan relatera till bilderna. Jag ville även ha med en bild på streetdance då det är en dansstil som attraherar många unga. Bilderna från ”*Danstidningen*” föreställer följande dansstilar: klassisk balett¹⁶, modern dans¹⁷, tango¹⁸ samt afrikansk folkdans¹⁹. Att valet föll på just dessa bilder beror på att de är tydliga och har mycket rörelse i sig, men också för att jag ville ha med så många olika dansstilar som möjligt. På samtliga bilder finns både män och kvinnor med förutom på den ”moderna” som visar en man.

3.4 Reliabilitet och validitet

Bo Eneroth skriver i boken ”*Hur mäter man vackert - en grundbok i kvalitativ metod*” att frågan om validitet, d v s om man mäter det man avser mäta, är mer otydligt för kvalitativa studier än för kvantitativ forskning, eftersom avsikten i en kvalitativ undersökning inte är att mäta något. Eneroth menar att det man istället kan diskutera är om begrepp är giltiga eller inte. Han menar vidare att något som ändå kan liknas vid validitetsproblem i kvalitativa studier är att man utnyttjar datamassan på ett dåligt sätt, så att merparten blir över, och/eller att de data man använder sätts samman på ett felaktigt sätt.²⁰ När det gäller reliabiliteten, studiens upprepbarhet, för kvalitativa studier är det enligt Eneroth mer rätt att tala om upptäckarproblem istället för mätproblem.²¹ Vid kvalitativa data kan man istället för ”exakthet” tala om ”förståelsedjup”.²² Jag anser att förståelsedjupet är en av fördelarna med den kvalitativa metoden. När det gäller min studie hade varit omöjligt att nå en djupare förståelse för vad elever tänker om dans om jag endast använt mig av enkätfrågor och statistik. Eneroth menar att den kvalitativa metoden står inför tre problem: Att utnyttja metodens mångtydighet, att medvetet utnyttja samspelet mellan användare och metod samt

¹³ June Vail, *Kulturella koreografier*, (Stockholm: June Vail och Carlsson Bokförlag, 1998), s. 122.

¹⁴ http://www.pressbild.com/bounce/score/bild/bounce_04.jpg, 05-03-08

¹⁵ <http://www.studiok.se/bilder/040505/buggpar.jpg>, 05-03-08

¹⁶ *Danstidningen* i Stockholm (Stockholm: Pointline AB/Brolins offset AB, 2004), nr 2:2004, s. 13

¹⁷ *Danstidningen*, nr 2:2003, s. 6

¹⁸ *Danstidningen*, nr 1:2004, s. 47

¹⁹ *Danstidningen*, nr 4:2004, s. 46

²⁰ Bo Eneroth, *Hur mäter man vackert? – grundbok i kvalitativ metod*, (Göteborg: Natur och Kultur, 1989), s. 73.

²¹ *Ibid.*, s. 59.

²² *Ibid.*, s. 69.

nödvändigheten av ett visst mått intersubjektivitet, det vill säga ”att en utomstående person ska kunna förstå hur man med en viss metod kunnat insamla och sammanfatta vissa data”.²³ Jag ska därför i min studie så noga som möjligt försöka beskriva de data jag grundar min förståelse på.

Genom att vissa av mina litteraturreferenser är av mer kvantitativ art kan jag med hjälp av dessa komplettera min egen kvalitativa undersökning för att försöka koppla mina resultat till ett större sammanhang. Det är omöjligt för mig att dra några generella slutsatser av mitt mycket begränsade material men det är heller inte det som är meningen, utan mer att analysera och reflektera kring de resultat som kommer fram. ”Utifrån den kvalitativa metoden tror man inte på någon slutgiltig kunskap eller sanning”.²⁴

När det gäller valet av frågeställningar i förhållande till syftet är den första frågeställningen, vad elever tycker och tänker om dans naturlig eftersom det är attityder till dans jag undersöker. Att jag delar upp dans i skolan och på fritiden beror på att jag velat undersöka dans i en bred bemärkelse. Den andra frågeställningen, om det är någon skillnad i attityd till dans mellan flickor och pojkar, bottnar i att jag i utformandet av syftet bestämt mig för ett genusteoretiskt perspektiv på studien. Den sista frågeställningen som handlar om genusifiering av dansillustrationer hänger ihop med den andra frågeställningen. Om det finns en skillnad i attityd till dans mellan flickor och pojkar är elevernas koppling av kön till bild ett sätt att se hur skillnaderna gestaltar sig. Jag tror att eleverna svarar mer impulsivt i och med att de får utgå från dansbilder när jag ställer frågorna; Vilken bild tycker du passar bäst till tjejer? och Vilken bild tycker du passar bäst till killar? Om jag inte använt bilderna hade impulsiviteten förmodligen försvunnit, vilket hade ökat risken för att eleverna mer anpassat sina svar till det de tror är lämpligt att säga i frågan om könsroller och dans.

3.5 Litteratursökning

I litteratursökningen har jag sökt i databaserna Eric samt Sport Discus på sökorden *physical education, dance, gender* och *attitudes*. Jag har även sökt i Idrottshögskolans bibliotekskatalog, IRIS, på orden, *dansundervisning, dans i skolan, idrottsundervisning, attityder* och *genus*. Se bilaga 1, Käll- och Litteratursökning.

²³ Eneroth, s. 68.

²⁴ Ibid. , s. 74.

4. Tidigare forskning utifrån ett teoretiskt förhållningssätt

Jag har tidigare gjort en litteraturstudie inom området elevers attityder till dans. Det finns undersökningar om attityder till idrott och idrottsundervisning samt genusaspekter kring idrott, men det finns mig veterligen ingen tidigare svensk undersökning som helt fokuserar på elevers attityder till dans. Däremot har sådana studier gjorts bland annat i Australien och i England. När jag sökte efter svenska studier inom området undersökte jag vilka avhandlingar om dans som gjorts i Sverige. Ingen av dem har direkt anknytning till min studie, men Gertrud Ericsons avhandling om hur man kan bedöma skolbarns prestationer i dans, nämner att dans kan fånga såväl pojkar som flickor trots pojkars negativa attityd till dans. Ericson menar att pojkar har en negativ verbal attityd gentemot dans, men att hon inte kunde observera något egentligt motstånd till dans under danslektionerna i studien. Ericson är övertygad om att dans som en icke verbal aktivitet i skolan bidrar till alla barns helhetsutveckling.²⁵

I "Educational Review" skriver den australiensiska forskaren Michel Gard om "*Dans som antiförtryckande lärande*". Han fokuserar i sin studie på intressanta aspekter kring maskulinitet och dans, samt diskuterar såväl lärares som elevers attityder till dans. Den engelska forskaren Patricia Sanderson har gjort en studie om engelska barns och ungdomars attityder till dans: "*Age and gender issues in adolescent attitudes to dance*". Birgitta Fagrells avhandling "*De små konstruktörerna*", tar upp yngre barns tankar kring bland annat idrott och kvinnligt och manligt, och beskriver hur genus redan i tidig ålder befästs och reproduceras inom idrotten. Eftersom dans ingår i idrottsämnet och, som jag tror, är en del av idrottsämnet där genus tydligt reproduceras, vill jag se om jag kan koppla något från min undersökning till hennes resultat. För att få mer bakgrund till dansens omfattning i skolan och elevers syn på dans och dansundervisning har jag använt mig av boken "*Mellan nytta och nöje*" i vilken Håkan Larsson och Karin Redelius skriver om femte- respektive åtondeklassares attityder till idrottsämnet, samt Maria Westerståhls avhandling om ungdomars attityder till idrott och fysisk aktivitet. Jag har även tagit del av Per Nilssons studie "*Fritid i skilda världar*" i vilken han studerar svenska ungdomars fritidsvanor.

4.1 Dans som antiförtryckande lärande

I *Educational Review* skriver den australiensiska forskaren Michael Gard om att använda dans i antiförtryckande lärande. Gard menar att det finns en stor potential i att använda dans som

²⁵ Gertrud Ericson, *Assessment of Schoolchildren's Performance in Dance*, (diss: Uppsala universitet, Department of physiology: Almqvist & Wiksell International Stockholm, 1996) s. 120-121.

pedagogiskt redskap, framförallt när det gäller att problematisera kring kropp och förkroppsligande, särskilt manlig heterosexuell personifiering. Gard anser att det endast är vissa typer av rörelser och tänkanden som är legitima i skolvärlden och att fysisk aktivitet, generellt sett, alltid har förknippats med manlighet och manlig styrka.²⁶ Författaren menar att manliga kroppar och identiteter produceras och reproduceras i områden som expressiv dans, skolidrotten och idrottsläroarbildningar. Dessa tre områden uttrycker på olika sätt förhållandet mellan dominerande diskursiva konstruktioner av kön, och förkroppsligandet av manliga kroppar. Gard menar att materialiseringen lika mycket är en fråga om vad som ser rätt ut som om vad som känns rätt.²⁷ Gard vill med sin forskning rikta in sig på dans, dess marginalisering i idrottsämnet och dansens potential att arbeta med rättvisefrågor i klassrummet. Han menar att idrottsämnet behöver en anledning till att börja undervisa i dans, ett bra skäl är att fokusera på manlighet.²⁸

I en intervjustudie som Gard gjorde tillsammans med kollegan Robert Meyenn 1999, deltog 23 pojkar mellan 11 och 14 år. Pojkarna fick tillsammans i små grupper se på videoklipp med olika typer av fysisk aktivitet, lagsporter och individuella sporter samt pantomim, modern dans och balett. Attityden till all sorts dans var överlag negativ. Gard spekulerar kring det hat som vissa pojkar visade gentemot dans och undrar om pojkarna säger det de verkligen känner, eller om svaren påverkas av kompistryck och av att han som intervjuare är av manligt kön. Han tolkar det som att pojkarna försöker etablera sin position inom en mycket genusifierad social hierarki där kreativ dans associeras med homosexualitet, vilken ses som något onormalt och som ett hot mot heterosexualiteten. Därför är det inte konstigt menar Gard att man som idrottslärare får problem med att undervisa pojkar i dans.²⁹

Genom att intervjua pojkar om fysisk aktivitet och titta på hur manliga idrottsläroarstudenter själva skapar dans, har Gard kommit till slutsatsen att rörelsen i sig har en stor potential som kraftfullt pedagogiskt redskap, eftersom den uttalar de outtalade investeringar som, i det här fallet, heterosexuella identitetssökande pojkar och män har gjort i vissa kön- och sexualitetsdiskurser. Utifrån känslorna rörelse väcker, både hos den som dansar och de som

²⁶ Michael Gard, "Being Someone Else: using dance in anti-oppressiv teaching", *Educational Review*, 55 (2003:2), s. 211

²⁷ Ibid., s. 212.

²⁸ Ibid., s. 213.

²⁹ Ibid., s. 216.

ser på, kan vi få en uppfattning om hur mycket som står på spel för heterosexuella pojkar och män när de dansar.³⁰ När man i forskning och i klassrumsituationer fokuserar på

manlighet (som en institution) och manligheter (som identiteter) är det enligt Gard möjligt att få en uppfattning om i vilken utsträckning pojkars och mäns kroppar redan hålls i styr och svårigheterna som vissa har att föreställa sig att de skulle kunna röra sig på andra sätt.³¹

Gard har hört många manliga studenter använda ord som ”knäppt”, ”fånigt” eller ”dumt” när de beskriver dans, särskilt dansformer som innehåller både ”feminina” och ”icke-heterosexuella” rörelsemönster. Gard menar att det framförallt är dessa associationer, hos både manliga elever och idrottslärarstudenter, som gör att man inte dansar i skolidrotten. Och ändå är det, menar Gard, genom denna kunskap, att kroppar bär och konstruerar åsikter om könets betydelse (gendered meanings), som vi kan arbeta med i dansundervisningen (adress through dance).

Gard menar att trots att all form av rörelse bär på sociala innebörder, så kan man genom att arbeta med den kreativa dansens relativt ostrukturerade rörelsemönster, och associationer till den icke- normativa sexualiteten, ta upp ämnen som till exempel homofobi. Genom att arbeta på andra sätt än de vanliga (läsa, skriva och diskutera) kan man som Gard säger: ”låta eleverna njuta (och plågas) av att vara någon annan”.³²

För att sammanfatta menar Gard att man genom att undervisa i dans, främst kreativ dans, kan problematisera kring kropp och förkroppsligande, särskilt manligt, heterosexuellt förkroppsligande och arbeta med ämnen som rättvisefrågor i klassrummet och homofobi. Mycket på grund av att manliga kroppar och identiteter produceras och reproduceras i dans och i skolidrotten. Han tror att manliga studenters negativa attityd, och ibland hat, mot dans bottnar i att de försöker etablera sin position i en mycket genusifierad social hierarki. Dansens marginalisering i skolan anser Gard delvis beror på att manliga elever och idrottslärare associerar dans med något feminint och att idrott alltid förknippats med maskulinitet och manlig styrka.

³⁰ Gard, s. 210.

³¹ Ibid. , s. 219.

³² Ibid. , s. 220.

4.2 Engelska elevers attityder till dans

Dansundervisningen är marginaliserad såväl i England som i de flesta andra europeiska länder. När man utgår från läroplanen är dans något som generellt sett anses passa yngre barn och högstadies flickor. Det finns i England mycket lite skrivet om elevers inställning till dans.³³

En undersökning som gjorts av Patricia Sanderson 2001 har utrett engelska barn och ungdomars attityder till dans som estetisk verksamhet, med fokus på kön och ålder samt eventuell interaktion mellan dessa variabler. I studien svarar 1668 elever mellan 11 och 16 år, (735 pojkar och 933 flickor), på olika påståenden om dans utifrån en skala från ”håller starkt med” till ”håller absolut inte med”. Påståendena grundar sig på kvalitativa intervjuer med sex olika elevgrupper i åldrarna 11 till 16 år. Påståendena kan delas in i fyra olika grupper: balett, dans i allmänhet, manliga dansare och dansframträdanden, och är antingen positivt eller negativt laddade.³⁴

Sandersons resultat visar att flickor är mer positivt inställda till balett än pojkar, och hon refererar till en annan forskare, Pollard (1998), som menar att det kan ses som ett uttryck för unga pojkars osäkerhet och ovilja att bli sammankopplade med aktiviteter vilka kan ses som genuint feminina.³⁵ Flickor är även mer positivt inställda till manliga dansare. För dans i allmänhet gäller det omvända fast skillnaden är liten. När det gäller åsikter om dansframträdanden kan man inte se någon skillnad mellan könen. Resultaten visar att attityderna till olika aspekter av dans inte ändras från elvaårsåldern och genom högstadietiden. Det verkar som om attityderna etableras redan innan högstadietiden och att de alltså inte ändras mycket under de följande fem åren.³⁶ Åldersmässigt finns det heller inga skillnader förutom i de påståenden som gäller dansframträdanden, där finns en liten skillnad mellan åldrarna 12 och 15 år.³⁷

Sanderson refererar i sin artikel till annan forskning, gjord av Harland (1998).³⁸ Harland har undersökt ungdomars attityder till olika konstformer (art). Där framgår bland annat att dans som rekreation, särskilt på disco, är mycket populärt hos både pojkar och flickor. Men det finns könsskillnader i attityder till dans i skolan. Sanderson refererar till ytterligare en studie,

³³ Patricia Sanderson, "Age and gender issues in adolescent attitudes to dance", *European Physical Education Review*, 7 (2001:2), s.118.

³⁴ Ibid. , s. 125.

³⁵ A, Pollard (1998), *Physical Education*, "Competition and Control in Primary Education"; se J. Evans (ed.) "Teachers, Teaching and Control", ff. 109-123; se Sanderson, s. 128.

³⁶ Sanderson , s. 120.

³⁷ Ibid. , s. 124.

³⁸ Harland, J.; Kinder, K.; Haynes, J.; Schagen, I. (1998) "The Effects and Effectiveness of Arts in Schools"; *Slough: National Foundation for Educational Research*, se Sanderson, s.120.

gjord av Ross och Kamba (1997), i vilken det framkommer att pojkar är besvikna över de dansformer som utövas på idrottslektionerna.³⁹

Sandersons slutsats är att avsaknaden av åldersskillnader i attityder till dans belyser behovet av en ökning av dansundervisning och en mer fokuserad undervisning.⁴⁰ Pojkar kan med fördel disponeras för viss typ av dans, eftersom de är mer positiva än flickor till området som rör dans i allmänhet. Uppmärksamheten borde riktas mot innehåll i kursplanen som tilltalar både flickor och pojkar, något som understryks av att det inte finns någon signifikant skillnad i attityder till frågeområdet som rör dansuppvisningar. För bägge könen är dans på discon en mycket populär aktivitet. Att pojkar skulle tycka illa om dans är uppenbart inte fallet, men det finns vissa dansstilar som ger upphov till extremt negativa attityder hos pojkar. Sanderson menar att det redan är allmänt känt att positiva attityder är det som är mest avgörande för att elever ska tillgodogöra sig relevant kunskap och förståelse. Svårigheten med att undervisa i dans är att bryta de negativa attityderna som elever har till dans.⁴¹

Sammanfattningsvis visar Sandersons resultat att flickor har mer positiva attityder än pojkar till balett och manliga dansare medan pojkar är något mer positiva än flickor till dans i allmänhet. Attityderna till dansframträdanden skiljer sig inte åt mellan flickor och pojkar. Pojkar är alltså inte negativt inställda till all sorts dans och detta borde utnyttjas i upplägget av dansundervisningen. Åldersmässigt finner Sanderson inga skillnader med undantag av attityder till dansframträdanden i åldrarna 12 och 15 år. Studiens resultat tyder på att attityderna etableras innan högstadietiden och att de består under minst fem år framåt och att det därför är viktigt att öka och fokusera dansundervisningen i skolan.

4.3 Svenska lågstadiet barns attityder till idrott och kön

Birgitta Fagrell, lektor i pedagogik på Idrottshögskolan i Stockholm, har skrivit doktorsavhandlingen ”*Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*”. I den del som tar upp idrott och genus har Fagrell visat barn i 7-8 årsåldern bilder på tjugo olika idrottsaktiviteter. Bland annat får barnen välja ut tre av de aktiviteter som de helst skulle vilja göra samt säga vilken de tror det motsatta könet vill och inte vill göra.

Både flickor och pojkar tror, när de ska göra val åt andra, att flickor vill hålla på med balett, vilket inte stämmer med flickornas egna val av favoritaktivitet, vilken är ridning. När barnen

³⁹ M, Ross och M, Kamba, (1997) “The State of the Arts”; Exeter: University of Exeter, School of Education; se Sanderson, s. 120.

⁴⁰ Sanderson, s. 117.

⁴¹ Ibid., s. 120.

ska välja aktiviteter åt pojkar är bägge könen helt överens om fotboll. Tyngdlyftning finns med högt upp bland flickors och pojkars val när de ska välja aktiviteter till pojkar, men inte när pojkarna själva får säga vad de skulle vilja göra.⁴² Pojkarna sprider sina val över fler aktiviteter än flickorna när de ska välja vad de själva skulle vilja göra. De flesta pojkarna undviker att välja de aktiviteter som kopplas till grace, dans och skönhet medan flickorna undviker de idrotter där kraft och våghalsighet har en stor roll.⁴³ Fagrell drar slutsatsen att flickor och pojkar väljer ”*traditionella genusmärkta idrotter ur den traditionellt kvinnliga och manliga sfären*”.⁴⁴ Balett och tyngdlyftning är aktiviteter som barnen tycks ladda med kön, men Fagrell menar att det sker på ett abstrakt plan⁴⁵, hon skriver: ”*Dessa aktiviteter har således en starkare förankring i mytens värld som representanter för kvinnlig och manlig idrott än på det individuella konkreta planet*”.⁴⁶ Fagrell spekulerar kring om tyngdlyftning kan ha samma symboliska genusvärde för pojkarna, som balett för flickorna.⁴⁷ Hon konstaterar vidare att barnen är mer överens om genus när de talar om det andra könet. Hon skriver: ”*Myten om Den Andre kan växa i föreställningarnas värld medan den konkreta världen utmanar genus*”.⁴⁸

Fagrell menar vidare att barns syn på idrott påverkas av deras uppfattning om vad idrott kan vara. ”*Ju mer hemmastadd man är inom en kultur, desto mer kommer man troligen också att utveckla en habitus där denna kulturs värdesystem, normer och attityder erkänns som något positivt och värdefullt.*”⁴⁹ Fagrell tycker att pojkarna, mer än flickorna, verkar vara på väg in i denna kultur.⁵⁰ Enligt Nationalencyklopedin betyder habitus: ”...*ung. kollektiv livsstil innefattande sätt att föra sig, tänkesätt, smak mm*”.⁵¹

Att vissa idrotter är märkta för pojkar, andra för flickor, tycks barnen redan förkroppsligat som något naturligt. Eftersom detta är något de sett och upplevt i verkligheten har de inga större problem att motivera varför de väljer ut den bild där pojkar spelar fotboll och ishockey och inte väljer motsvarande bilder där flickor utövar dessa aktiviteter. Men i de aktiviteter där genusmärkningen inte är lika tydlig som till exempel simning blir det svårare för dem att

⁴² Birgitta Fagrell, *De små konstruktörerna*, (diss: Stockholm: HLS förlag, 2000), s.136-139.

⁴³ Ibid. , s.137.

⁴⁴ Ibid. , s.137.

⁴⁵ Ibid. , s.140.

⁴⁶ Ibid. , s.140.

⁴⁷ Ibid. , s.139.

⁴⁸ Ibid. , s.140.

⁴⁹ Ibid. , s. 127.

⁵⁰ Ibid. , s. 127.

⁵¹ Nationalencyklopedin: Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd, III, (Höganäs, Bokförlaget Bra Böcker, 1990), s. 243

motivera sina val. Motiveringen blev luddigare, helt enkelt att pojkarna passade bättre. En vanlig kommentar är; ”Jag tycker bara det!”⁵²

I Fagrells intervjuer säger bl a en pojke att flickorna är bra på balett, i alla fall en del och att det är barnsligt och fjompigt, något som pojkar inte ska hålla på med. En flicka motiverar varför hon inte väljer balett till pojkar med att pojkar inte vill vara fjantiga, något som flickor är,⁵³ och en pojke säger att balett ser knäppt ut för att de går på tårna, något som bara flickor ska göra.⁵⁴ Fagrell menar att barnen genom iscensättning av kön nedvärderar flickaktiviteter till fjompiga eller löjliga. De är väl införstådda med vad som är ”manlig” respektive ”kvinnlig” idrott och den ”kvinnliga” tillskrivs ingen status. Mannen är stark och modig medan kvinnan är svag och försiktig. En del flickor signalerar att de skulle vilja pröva ”pojkaaktiviteter”. Ingen pojke uttryckte någon direkt önskan att pröva en ”flickaktivitet” och vidga gränsen för sitt köns erfarenheter. ”Så länge genusideologin säger: ve den pojke som ”nedlåter” sig att vilja pröva flickaktiviteter, håller sig pojkarnas önsknings om vad de vill göra inom genuslogikens ramar”.⁵⁵

För att summera Fagrells resultat är flickor och pojkar medvetna om att det existerar genusmärkta idrotter och de väljer aktiviteter till såväl det egna som det andra könet utifrån det. Hur barnen ser på idrott påverkas av deras uppfattning om vad idrott kan vara. Barnen tillskriver dans, i det här fallet balett, ”feminina” egenskaper och menar att dans därför inte passar pojkar. Det är endast flickor som ger uttryck för att vilja pröva en aktivitet som inte kan sägas tillhöra det egna könets sfär.

4.4 Svenska femteklassares syn på skolidrotten

Håkan Larsson, fil dr i pedagogik och lektor i pedagogik med inriktning mot idrott och fritidskultur vid Lärarhögskolan i Stockholm är redaktör för och författare i boken ”*Mellan nytta och nöje*”, som är en rapport om ämnet idrott och hälsa. Larsson har undersökt femteklassares syn på idrottsämnet och redovisningen bygger på 134 frågeformulär och 43 intervjuer med elever i sex olika klasser i Sverige. Jag har valt att i mitt referat främst fokusera på det som berör dansen i skolan.

I frågeformulären får eleverna ange olika idrottsaktiviteter de gör på idrotten. Det är 155 olika aktiviteter som anges, de flesta av endast en eller två elever. Dans och friluftsliv nämns

⁵² Fagrell, s. 134

⁵³ Ibid. , s. 143.

⁵⁴ Ibid. , s. 142.

⁵⁵ Ibid. , s. 150-151.

inte alls. Larsson tolkar detta som att dessa aktiviteter sällan förekommer och han konstaterar i och med detta, att eleverna får lära sig att dans inte är ett möjligt eller rimligt innehåll i idrottsämnet.⁵⁶ På frågan om vad som är roligt med idrotten svarar många: ”Att man får röra på sig”.⁵⁷ Att idrottsämnet är viktigt anser alla tillfrågade elever, den vanligaste motiveringen till varför det är viktigt är att man får röra på sig vilket ger en bra kondition. Man ska svettas och bli andfådd på idrotten.⁵⁸

På frågan om vad man ska lära sig i idrott och hälsa skriver Larsson att många elever har svårt att besvara och förstå frågan. De flesta har svarat att man inte vet vad man borde lära sig och många svarar att man ska lära sig hur sporter går till samt regler. Larsson konstaterar att läroprocesser och kunskapsbildning är tankegångar som eleverna inte kopplar samman med idrottsämnet.⁵⁹

Vid samtal om kön och idrott kommer Larsson fram till att det är vanligt att aktiviteter som fotboll och innebandy uppfattas som speciellt maskulina, medan dansen på motsvarande sätt blir könsmärkt som en feminin aktivitet. Dans är något som flera pojkar tror sig veta att flickor vill utöva, medan flickorna själva inte anger dans som en favoritaktivitet. Larsson tror att denna syn kanske bara speglar det faktum att dans är något som inte, eller mycket sällan, förekommer i idrottsundervisningen.⁶⁰

I korthet visar Larssons studie att elever inte inkluderar dans i idrottsämnet, vilket han tror beror på att dans sällan förekommer i undervisningen. I och med detta, menar han, lär sig barn att dans inte är ett rimligt innehåll i idrottsundervisningen. Han konstaterar också att elever inte gör en koppling mellan kunskapsbildning och idrottsämnet. Larssons resultat visar även att elevers motivering till varför idrotten i skolan är viktig är att man blir svettig och andfådd samt att de genusifierar olika idrottsaktiviteter. Fotboll ses som maskulint medan dans ses som feminint. Pojkar tror att flickor helst vill ägna sig åt dans, så är inte fallet när flickorna i studien själva väljer favoritaktivitet.

⁵⁶ Håkan Larsson, ”Vad lär man sig på gympan? – Elevers syn på idrott och hälsa i år 5” i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Håkan Larsson och Karin Redelius, (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004), s. 127.

⁵⁷ Ibid. , s. 128.

⁵⁸ Ibid. , s. 131-132.

⁵⁹ Ibid. , s. 133.

⁶⁰ Ibid. , s. 142.

4.5 Svenska åttondeklassares syn på skolidrotten

Karin Redelius, fil dr i pedagogik och lektor i pedagogik med inriktning mot idrottens påverkans- och läroprocesser vid Idrottshögskolan i Stockholm, är även hon redaktör för och författare i boken ”*Mellan nytta och nöje*”. Redelius har gjort en liknande undersökning som den Larsson utfört fast bland åttondeklassare i Sverige. Jag har även här valt att redovisa de delar som berör dansen.

På frågan vad man gör under idrottslektionerna svarar eleverna att de utövar olika aktiviteter, och Redelius konstaterar liksom Larsson att görandet är mer centralt än lärandet. Över 70 % av eleverna uppfattar att dans förekommer en eller två gånger per år. Hälften av pojkarna tycker inte om dans, men Redelius poängterar att resten av pojkgruppen inte kryssar för dans som en av de tre aktiviteter de tycker sämst om. Var fjärde flicka tycker bäst om dans, aerobics och motionsgymnastik men ca 75 % av alla flickor kryssar inte för dans som en av de aktiviteter de tycker bäst om.⁶¹ Att eleverna inte önskar de aktiviteter, bland annat dans, som specifikt omnämns i kursplanen, tror Redelius kan bero på att de kan upplevas som omöjliga att önska. Med andra ord att de är moment som idrottslärarna aldrig, eller ytterst sällan, undervisar i.⁶²

Att hälften av pojkarna inte verkade ha något speciellt emot dans är, menar Redelius, värt att påpeka då hon tror att en ”allmän uppfattning” bland både lärare och elever är att dans är något som flickor gillar och pojkar ogillar. Något som inte speglas när eleverna själva får rangordna aktiviteter.⁶³

Jag konstaterar att Redelius resultat tyder på att dansundervisningen är mycket sällsynt förekommande och att fler pojkar än flickor inte tycker om dans. Dock är det så att tre fjärdedelar av flickorna inte väljer dans som en favoritaktivitet vilket Redelius tror kan beror på att dans sällan förekommer under idrottslektionerna. Liksom Larsson konstaterar hon att dans är något som flickor och inte pojkar förväntas tycka om, vilket inte stämmer när eleverna i deras studier själva väljer aktiviteter. Om även det skulle kunna vara ett resultat av att dans inte förekommer på idrotten framgår inte av Redelius text.

⁶¹ Karin Redelius, ”Bäst och pest! – Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år” i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Håkan Larsson och Karin Redelius, (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004), s. 157-158.

⁶² Ibid., s. 159.

⁶³ Ibid., s. 159.

4.6 Svenska ungdomars attityder till skolidrotten och idrottsaktiviteter

Maria Westerståhl har skrivit en avhandling där hon jämför år 1974 och år 1995 med avseende på fysisk aktivitet och fitness hos svenska ungdomar i sextonårsåldern.

Avhandlingen bygger på tre studier och en av dem tar upp attityder till olika idrottsaktiviteter samt till idrottsundervisningen. År 1995 deltog 585 studenter i 16-årsåldern i undersökningen och av dem svarade 93 procent på enkätfrågor. År 1974 deltog 425 elever i samma ålder och då deltog alla i enkätundersökningen.

Westerståhls enkätresultat visar att av de 45 olika idrottsaktiviteter ungdomarna listar är de flesta av dem positiva till bollspel samt vissa "hålla sig igång" aktiviteter, (aerobics för flickor). Attityderna skiljer sig åt för flickor och pojkar och mellan de som går en praktisk respektive teoretisk linje/program.⁶⁴ Pojkarna har överlag mer positiva attityder till de listade aktiviteterna än flickorna, förutom när det gäller simning och aerobics.⁶⁵

I den del av enkätundersökningen som handlar om attityder till idrottslektionerna, ställs bland annat två frågor: *Vilka tre aktiviteter föredrar du under idrottslektionerna?* och *Är det några aktiviteter som du känner dig särskilt obekvämt med att utföra under Idrottslektionerna?*⁶⁶ De som aktivt deltar under lektionerna är mer positiva till alla sorters aktiviteter än de som är inaktiva, förutom när det gäller dans och orientering. Inför dessa aktiviteter är båda grupperna negativt inställda.⁶⁷ År 1995 är flickorna mindre positiva till dans (dans finns inte med på listan över favoritaktiviteter) men 73 % är positiva till aerobics, som enligt Westerståhl består av en del dans. Aerobics finns inte med i bilden år 1974. Dans och rytmik ligger då högst i topp hos flickorna.⁶⁸ (Det ska nämnas att aerobics inte fanns som rörelseform i Sverige år 1974). Dans är år 1995 en av de aktiviteter pojkar nämner som mest obekvämt.⁶⁹

Westerståhl menar att skolidrotten bygger på pojkars villkor och värderingar. Man kan se en skillnad mellan pojkar och flickor när det gäller att känna oro inför idrottslektionerna. Att fler flickor än pojkar upplevde detta kunde man se år 1995 men inte 1974. Westerståhl tror att det

⁶⁴ Maria Westerståhl, "Physical activity and fitness among adolescents in Sweden with a 20-year trend perspective", (diss: Stockholm: Karolinska Institutet, 2003) s. 31.

⁶⁵ Ibid., s. 31.

⁶⁶ Ibid., s. 604.

⁶⁷ Ibid., s. 605.

⁶⁸ Ibid., s. 605.

⁶⁹ Ibid., s. 607.

kan bero på andra saker än att själva idrottsutövandet, till exempel att det har att göra med att man skäms för sin kropp eller att ha på sig gymnastikkläder och att duscha.⁷⁰

För att resumera Westerståhls resultat är fler flickor än pojkar positivt inställda till dans. När det gäller attityder till de uppräknade idrottsaktiviteterna kan man se en skillnad mellan de som uppger att de är aktiva och de som uppger att de inte är så aktiva under lektionerna, det finns dock två undantag, dans och orientering. Pojkarna anger år 1995 dans som en aktivitet de känner obehag inför, medan flickorna i större utsträckning än pojkarna känner mer obehag inför idrottsämnet som helhet. Enligt Westerståhls studie låg dans och rytmik högst upp på flickornas lista över favoritaktiviteter år 1974. Tjugo år senare, finns dans och rytmik inte ens med på listan, om man inte vill se aerobics som ersättare för dans och rytmik. Det är svårt att förstå varför Westerståhl valt att jämföra på det sätt hon gör. Hon diskuterar inte de skillnader som råder mellan de två olika årtalen vilket är förvånande. Att dans till exempel ligger i topp på flickornas lista över favoritaktiviteter år 1974 men inte alls finns med 1995 kan bero på flera saker. Dels råder det helt skilda läroplaner vid åren i fråga. Lgr-69, 1974-års rådande läroplan, beskriver tydligt vad som ska ingå i huvudmomentet dans. Bland annat står det att: ”*förståelsen för rörelsen som ett konstnärligt uttrycksmedel*” ska utvecklas, exempelvis genom dans. Det står även att alla huvudmomenten bör behandlas i varje årskurs.⁷¹ En annan faktor att ta hänsyn till är att det år 1974 bedrivs särundervisning i idrott medan man år 1995 hunnit övergå till samundervisning.

4.7 Ungdomar, dans och fritid

Per Nilsson, professor i pedagogik, har skrivit boken ”*Fritid i skilda världar*”, där han bland annat undersökt hur fritiden producerar och reflekterar ungdomars identitet. Nilsson har frågat ungdomar i 16 årsåldern om de tycker att det finns vissa aktiviteter som passar speciellt bra för flickor respektive pojkar. Av de tillfrågade ungdomarna menar tre fjärdedelar att det finns sådana aktiviteter. Till pojkarna tycks de flesta mena att ishockey, meka med motorer och bilar, dataspel och styrketräning passar bäst. När det gäller flickaktiviteter är det bland annat ridning, ”tjejsnack”, aerobics, dans och balett som nämns. När flickorna själva ska ange vilka aktiviteter de ser som typiskt ”tjejiga” svarar de bland annat tjejsnack, dans och aerobics.⁷²

⁷⁰ Westerståhl, s. 608.

⁷¹ Läroplan för grundskolan (1969), Lgr 69

⁷² Per Nilsson, *Fritid i skilda världar*, Ungdomsstyrelsens utredningar, 1998:11 (Stockholm: Ungdomsstyrelsen, 1998) s. 169-170.

Nilsson menar att ungdomarna märker ut vissa fritidssysslor som kvinnliga respektive manliga på grund av att dessa aktiviteter utövas av många kvinnor respektive män. Men han menar också att det verbala kring och uppfattningarna om fritidsaktiviteternas karaktär bidrar till att ”konstruera normaliteter, dvs. förväntningar om vilka verksamheter kvinnor respektive män bör ägna sig åt på fritiden för att uppfylla den socialt konstruerade bilden av hur en kvinnlig kvinna och en manlig man bör vara”.⁷³ Nilsson menar följande: ”på detta sätt skapas på fritidens område ”genusimpregnerade” praktiker och diskurser som ömsesidigt förstärker varandra och som bidrar till att både reproducera och reflektera identiteter”.⁷⁴

Nilsson har även tittat på hur ungdomarna genusifierar ett antal utvalda fritidsaktiviteter, alltså hur de kopplar aktiviteterna till kön. Bland annat framgår det av svaren att dans ses som en kvinnlig verksamhet. Av 1520 tillfrågade ungdomar anser endast en procent av pojkarna och en procent av flickorna att dans är en manlig aktivitet. Att dans av bägge könen ses som en typiskt kvinnlig aktivitet bekräftas av att 44 % av flickorna och 46 % av pojkarna väljer dans som kvinnlig aktivitet. Det är viktigt att nämna att 55 % av flickorna och 54 % av pojkarna tycker att dans varken är en manlig eller kvinnlig aktivitet men Nilsson menar att de skillnader som ändå finns i hur könen uppfattar fritidssysselsättningarna tyder på att dessa föreställningar är socialt konstruerade.⁷⁵

Enligt Nilssons studie hade ca 55 % av ungdomarna i åldrarna 13-15 år vid tidpunkten för studien, ägnat sig åt discodans någon gång i månaden eller oftare under ett år. Detta uppgavs av fler flickor än pojkar. Nilsson poängterar att det inte handlar om någon påtaglig skillnad mellan könen.⁷⁶

Sammanfattningsvis är det enligt Nilssons resultat inte någon tvekan om att ungdomar betraktar dans som en feminin aktivitet. Nilsson menar att de skillnader som finns mellan hur flickor och pojkar uppfattar och föreställer sig olika fritidsaktiviteter är socialt konstruerade. Han konstaterar att ungdomarna anser att det finns vissa aktiviteter som är knutna till såväl pojkar som flickor och han ser två möjliga förklaringar till detta. Den ena är att pojkarna respektive flickorna uppfattar könsfördelningen inom den egna fritidsaktiviteten och det andra är att de genom denna kategorisering kan ”normalisera” den egna sysselsättningen. På så sätt

⁷³ Nilsson, s. 174.

⁷⁴ Ibid. , s. 174.

⁷⁵ Ibid. , s. 172-173.

⁷⁶ Ibid. , s. 93-94.

menar Nilsson, utgör inte sysslorna ett hot mot den genusstruktur som råder inom fritidsområdet i fråga.⁷⁷

5. Redovisning av intervjustudie

Under mitt intervjuarbete blev det tydligt att flera av eleverna kände sig främmande inför diskussioner om dans. Lika uppenbart var att de flesta av dem både ville och hade ett ”behov” av att få prata om dans. När vi kommit en bit in i intervjuerna tog eleverna mer initiativ till egna reflektioner, de försökte sätta ord på sina tankar om och känslor till dans, något jag här i min redovisning vill förmedla.

Jag har valt att dela in intervjuresultatets datamassa i tre områden; *dans i skolan*, *elevernas möte med illustrationerna* samt *dans på fritiden*. Varje område har givits underrubriker där jag med citat belyser elevernas tankar och åsikter. Jag skriver I på de ställen jag som intervjuare agerar och R när eleverna/respondenterna svarar.

5.1 Dans i skolan

Varje intervju inleds med frågan om vad eleverna tänker på när jag säger ordet dans. De flesta svarar att de tänker på någon typ av dans som de själva sett eller som kompisar dansar. En pojke som jag intervjuar är påtagligt störd över att behöva diskutera dans och verkar känna obehag av att ens prata om saken. Han svarar snabbt och trotsigt:

I- Vad tänker du på när jag säger dans?

R- Tråkigt, hoppas det inte kommer på idrotten.

I- Om du tänker utanför skolan då?

R- Tråkigt, jag gillar inte sånt.

I- Varför tycker du att det är tråkigt?

R- Jag vet inte, det är långsamt och tråkigt.

Inte någon av eleverna jag intervjuat upplever att de haft dans mer än några gånger under hela sin skolgång. Två av pojkarna sa att de inte haft dans en enda gång under sina fyra respektive sex första skolår.

⁷⁷ Nilsson, s. 170.

5.1.1 Känslan

R- Det känns pinsamt och konstigt när man måste göra konstiga rörelser. (pojke)

När vi talar om hur det känns att dansa i skolan kan jag i elevernas svar urskilja två olika plan; På det ena en känsla av pinsamhet och på det andra planet en känsla av frihet. För de elever som upplever att pinsamhetskänslan står i centrum kan den utifrån elevernas svar grunda sig på känslan att utföra ovana rörelser, rädslan för att göra bort sig (om man är sämre än den man dansar med) eller att ens rörelsemönster sticker ut från mängden. Frihetskänslan grundar sig på lusten att få röra sig fritt och inte behöva följa regler. En pojke har svårt att relatera till sin egen känsla och säger helt enkelt att han inte tycker att det är så kul.

5.1.2 Dans och ålder

De flesta av eleverna tycker att åldern påverkar hur man ser på dans. Flera av dem säger att man är mer omedveten när man är yngre. En flicka formulerar det som att man lever i en helt annan värld när man är liten. Eleverna tror att ju äldre man blir desto mer rädd är man för vad andra ska tycka och för att man ska bli retad. Därför är det mer pinsamt med dans om man är äldre. Med ”äldre” tycks eleverna mena sin egen åldersgrupp. En pojke tror dock att det kan vara tvärtom; att man som äldre elev inser att det inte är så många som skrattar som man tror. Ytterligare en pojke tror att många i hans ålder (14 år) gillar att dansa med tjejer men att de inte gärna vill erkänna det. Även pubertala skillnader kan orsaka problem; en pojke delar med sig av sin erfarenhet av att som kort pojke dansa med en betydligt längre flicka:

I- Är det skillnad på att dansa nu i skolan om du tänker på när du var yngre?

R- Ja det är stor skillnad!

I- På vilket sätt?

R- ... Typ jag, jag är kort – och sen om det kommer någon lång – vad ska jag göra?

Det svar som sticker ut mest kommer från en flicka som säger att om man gillar att dansa så gör man det, oavsett ålder.

5.1.3 Medvetenhet kring dansens plats i kursplanen

Jag frågar eleverna om de tror att dans är något som ingår i idrottsämnet, alltså om det står med i kursplaner. Endast en av dem svarar att han säkert vet det, medan flertalet är osäkra men tror att det gör det. En flicka säger att hon inte vet för det är ingen som sagt att det ingår eller inte ingår. En pojke svarar först bestämt att han inte tror att dans ingår i ämnet men ändrar sig och säger att det kanske gör det eftersom de haft dans några gånger. Jag ställer

frågan: Varför är det så lite dansundervisning om dans står med i kursplanen? Han svarar då följande:

R- Jag vet inte, men det är bra om de (idrottslärarna) gör det (undervisar i dans).

I- Hur menar du då?

R- Idrottslärare ska kunna dans, det man ska lära sig, det som står i den där boken.

I- Vilken bok menar du?

R- Den där kursplanen!

Pojkens svar kan tyda på att han försöker tillmötesgå mig när han talar om vikten av att lärare är medvetna om och följer kursplanens riktlinjer, men han är den enda av eleverna som dansat på fritiden och han ger intryck av att tycka om dans, dock inte den dansundervisning han upplevt i skolan. Hans svar kan även tolkas som att han är besviken över idrottslärarnas inställning till dans och att de borde ta dansen mer på allvar, trots att han troligtvis inte vet vad som står i kursplanen.

5.1.4 Varför är det så lite dans i skolan?

R- De kanske tycker att det är viktigare att ha styrke- alltså mer idrottsgrejer än dans. (flicka)

R- De kanske måste få tag i någon som kan dansa, de måste antingen lära sig själva eller skaffa en danskunnig. (pojke)

På frågan om varför de tror att det är så lite dans i skolan får jag många olika svar. Flera svar kan sammanfattas med att eleverna inte relaterar dans till idrottande. Idrottslektionerna är till för att eleverna ska kunna satsa på "riktiga" idrotter, eller för att dans ger sämre kondition än annat man gör på idrottslektionerna. En annan aspekt är att flera elever föreställer sig att idrottslärarna inte är utbildade i dans och att det då kan vara svårt att "få tag på några som kan dansa". En flicka tror att det är pojkarnas dansmotstånd som gör att man inte har så mycket dans, medan en pojke tror att lärarna medvetet väntar med dans tills man blir äldre "*för att det då är lättare att lära sig*". Han relaterar till en kompis som nu i nian lär sig dansa vals till avslutningsbalen. När jag frågar om någon annan typ av dans skulle passa bättre när man är yngre funderar han ett tag och kommer sedan fram till breakdance. Han har svårt att motivera sitt svar men jag tolkar det som om han har lättare att relatera till den sortens dans för att den attraherar hans åldersgrupp. Streetdance är den dans som alla eleverna utom en skulle vilja prova på och kunna. En pojke och en flicka kopplar dans till fritidssfären men har två olika förklaringar. Flickan tror att idrottslärarna förknippar dans med ett fritidsintresse medan pojken tror att det är så lite dans för att det är så få som "går på dans". En pojke tror att

anledningen till att man inte har dans i skolan är för att det inte är utbildande. När jag frågar vad han menar med att dans inte är utbildande ändrar han lite på svaret:

R- För att ingen tycker att det är kul och det inte är utbildande.

I- På vilket sätt är det inte utbildande?

R- Kanske ringdanser är det när man blir äldre men ingen tycker det är kul!

I- Är det ingen som tycker att dans är kul tror du?

R- Jo men alltså det finns ju folk som tycker det. Jag tycker det är kul att dansa men inte såna danser som man kör här!

I- Vilka danser har ni gjort i skolan då?

R- Bugg, å – jag kommer inte på vad det heter, polka?

I- Någon typ av folkdans?

R- Mm

5.1.5 Varför undervisar inte idrottslärare i dans?

Svaren från eleverna blir bland annat att idrottslärarna tycker det är pinsamt eftersom de inte själva kan dansa eller att idrottslärarna inte är utbildade i dans. Två av eleverna tror att anledningen är att idrottslärarna vill att det ska vara ”riktiga” idrottsspass på lektionerna - alltså något som dans inte kan bidra till. En flicka säger så här:

R- Jag vet faktiskt inte. Det beror ju på vilken dans det är, för är det att man hoppar och skuttar omkring, då blir det ju idrott men om man bara dansar stilla danser, som vi bara har gjort här, då blir det inget riktigt idrottsspass på den lektionen.

I- Hur är ett riktigt idrottsspass då tycker du?

R- ...Min favorit är ju styrketräning för då får man köra hårt och sen så ska man vara svettig när det är slut, så att man verkligen har jobbat på!

5.1.6 Hur borde man undervisa i dans?

När eleverna får tänka sig in i att vara idrottslärare och undervisa i dans anser flera att man ska fråga eleverna vad de helst vill lära sig för danser. Två av dem utgår från förutsättningen att de själva kan de danser som önskas. De har svårt att föreställa sig själva som vuxna utbildade idrottslärare. Flera av dem tolkar frågan som om de skulle vara idrottslärare idag och att de i undervisningssituationen inte skulle kunna uppfylla elevernas önskemål eftersom de inte själva kan danserna. En pojke utvecklar saken och säger att han skulle ta fram fakta och steg kring de danser hans elever skulle vilja göra och på så sätt lära sig själv, för att sen kunna lära ut dem till eleverna. Två av flickorna säger att de skulle ha mer dans än de har nu, medan en pojke uttrycker sig såhär:

R- Jag tror inte jag hade kommit på själv att ha dans.

I- Men om du som lärare tittade i läroplanen och såg att det skulle vara med, hur skulle du göra då?

R- Jag hade lagt in det någonstans fast jag tror inte att det skulle vara mycket mera än det är nu.

En flicka utgår från det motsatta könet när hon resonerar kring hur hon skulle göra och kommer fram till att hon skulle ha modernare musik för att hon tror att fler killar gillar det och att det skulle bli skillnad på dansundervisningen då. Musiken är en aspekt som många av eleverna berör under våra samtal. Flera av dem önskar att dansundervisningen innehöll mer varierad musik och modernare låtar.

5.1.7 Är dans viktigt i skolan?

R- Så där viktigt. Det är bra att kunna dansa men..., ja jag tror nog det är ganska viktigt. (pojke)

När jag frågar eleverna om de tycker att det är viktigt med dans i skolan är det fler av dem som först svarar att det inte är så viktigt innan de snabbt försöker komma på något som kan vara viktigt med dans. Det kan dels ses som att de rättar sitt svar utifrån vad de tror jag vill höra men även på det som jag tidigare nämnt, nämligen att det är svårt för eleverna att relatera till något de knappt upplevt. Elevernas svar på om dans i skolan är viktigt kan sorteras in i dimensionerna social funktion, rörelsebehov, betygsättning, kunskap och roligt/tråkigt. En flicka och en pojke ger varsitt exempel på den förstnämnda kategorin och sedan följer ett exempel var för de följande grupperna:

R- Bara på ett sätt- att man tvingas umgås med någon annan. (flicka)

R- Ja för framtiden, man ska kunna det när man ska gifta sig. Det är bara bra att kunna när man ska ha fest. (pojke)

R- Nej, men det är kul, man rör på sig mycket och så. (flicka)

R- Man måste ju prova på saker och då är det väl viktigt. Allting man gör i skolan är viktigt för betygen. (pojke)

R- Nej, men det är säkert bra att kunna, sådär ...

I- Varför är det inte viktigt då?

R- För att det inte är speciellt roligt.

I- Är det inte fler saker då som det är så med i skolan?

R- Ja vet inte, alltså man tycker det är viktigt men inte så roligt. (pojke)

5.1.8 Vad är roligt med dans?

Nästan alla eleverna har olika åsikter om vad som är roligt med dans, men gemensamt för fyra av svaren är rörelsefriheten, att fritt få röra och uttrycka sig i dansen, till musik.

R- Att man kan känna sig friare. (flicka)

R- Man får röra på sin kropp.

I- Får man inte alltid göra det på idrotten?

R- Ja men det är ju ingen musik då. (pojke)

Andra synpunkter är samarbetet med andra, att man lär sig olika steg och att hitta rytmen samt att det är intressant att lära sig något nytt. En pojke tycker att det är roligt att få visa att han kan dansa:

Att man får röra sig väldigt mycket och att man får uttrycka, - man får visa att man kan dansa också. (pojke)

5.1.9 Vad är tråkigt med dans?

På frågan vad som är tråkigt med dans får jag många olika svar. Det är allt från bristen på variation, att stegen är krångliga, att det är långsamt och tråkigt, till att man inte vågar.

Avsaknaden av variation är det fler som tar upp under intervjuerna. Eleverna anser att de får dansa samma typ av dans till samma musik de gånger de dansar i skolan.

R- Det är nog mest att det är ringdanser. Det har man tröttnat på. (flicka)

R- Att dansa en massa steg som man måste kunna, det blir lite krångligt och tjatigt när det är samma steg hela tiden och då blir det tråkigt. (pojke)

En flicka, som svarat att det som är roligt med dans är friheten att få röra sig som man vill, tycker dans är tråkigt när "folk ska bestämma hur jag ska dansa". Men hon säger vidare:

Gör man typ någon speciell sport eller vad som helst så finns det ofta mycket regler, men i dansen tror jag inte det är riktigt så.

Två av eleverna refererar till olika sorters dans när de tänker på vad som är tråkigt. En flicka utgår från hur dans ser ut när hon svarar balett; "det ser långsamt och tråkigt ut", medan en pojke relaterar till både musiken och dansstilen när han säger att bugg är det som är tråkigt med dans. En flicka tycker inte att det finns något alls som är tråkigt med dans.

5.1.10 Är det skillnad på att dansa själv eller två och två?

Det som flera elever verkar tycka är jobbigt med pardans är rädslan att göra bort sig om man är sämre än den man dansar med eller om man gör fel:

R- Många tror att de ska bli retade när man dansar pardans, och att man trampar varandra på tårna och om någon är sämre än den andra, ja då blir det liksom vilt i hela klassen. (flicka)

R- När man dansar med någon annan så vill man ju vara duktig, man vill ju inte visa att man gör fel. (flicka)

R- När man dansar själv så kan man dansa lite som man vill, med någon annan kanske man är rädd för att göra bort sig. Det är jobbigt att dansa två och två för det kanske blir pinsamt. Men när man dansar tillsammans då måste man ju ha mer strikta rörelser eftersom man måste gå efter den andra. (pojke)

En flicka och en pojke tycker att det är roligt med pardans och flickan säger att det kan kännas tryggare att dansa två och två om man ska visa upp dansen. En pojke säger att det är svårare att dansa pardans i skolan för där känner han alla i klassen, han tycker det är lättare att dansa med någon han inte känner.

5.1.11 Vad lär man sig av att dansa?

När jag frågar eleverna vad de tror man som elev kan få ut av att lära sig dansa, förutom att man lär sig olika steg, är det tydligt att de till en början har svårt att svara på frågan, vissa förstår den inte alls. Hälften av eleverna svarar därför först att de inte vet vad man kan lära sig av att dansa. När jag ger dem lite betänketid försöker de efter ett tag komma på något som de tror skulle kunna vara givande men svaren håller sig inom ramen för det tekniska:

R- Jag vet inte. (Paus) Rytm eller man kanske blir smidigare och får starkare benmuskler. (flicka)

R- Jag vet inte. (Paus) Man kan ju lära sig koordination. (flicka)

En flicka går utanför dessa ramar medan en pojke resonerar i mer praktiska banor:

Ja tror man lär sig uttrycka vad man tycker med kroppsspråket, man lär sig utnyttja kroppsspråket. (flicka)

R- Fler yrken.

I- Hur menar du då?

R- Man provar ju på saker och ser om man gillar det. Så slipper man gå en kurs om man inte gillar det. (pojke)

5.1.12 Hur påverkar tidiga danserfarenheter åsikter om dans?

Alla eleverna är överens om att attityderna till dans skulle vara annorlunda om man var mer van vid dans från det att man är liten. Ju mer van man är vid något desto lättare är det att acceptera och kanske tycka om det, tycks de mena.

R- När man är liten är man rätt så skör och då beror det på vad man blir van vid, vad man sedan tycker när man blir äldre. Om man är van vid att dansa, om det blir som en kultur liksom då blir det ju kanske lättare att tycka om det. (flicka)

R- Det är inte lika pinsamt om det är vanligare. Det är samma sak som att gå och gnaga på en tallkotte eller att gnaga på choklad.

I- Hur menar du då?

R- Man är mer van att äta choklad så om man bara var van vid tallkottar så kanske man skulle gilla tallkottar mer. (pojke)

En pojke säger att det skulle vara skillnad på grund av den enkla anledningen att det nu är många som inte kan dansa. Hade man mer dans så skulle fler kunna.

För att sammanfatta de viktigaste resultaten från frågeområdet *Dans i skolan* vittnar svaren om en nästan obefintlig dansundervisning i skolan. Det är även tydligt att eleverna inte relaterar dans till idrott och att de är osäkra på om dans ingår i kursplanen för Idrott och hälsa. De tror vidare att attityderna till dans skulle vara mer positiva om man som elev får dansa redan från det att man börjar i skolan. Eleverna anser också att läraren mer borde utgå från vad de vill lära sig för danser och att musikvalet spelar stor roll för en lyckad dansundervisning.

5.2 Elevernas möte med dansbilderna

5.2.1 Dansillustrationerna kopplat till elevens egen bild av dans

Som jag tidigare nämnt föreställer dansbilderna klassisk balett, modern dans, svensk folkdans, afrikansk folkdans, streetdance, tango samt bugg. Jag frågar eleverna vilken av illustrationerna de tycker stämmer bäst överens med deras egen bild av dans och det dominerande svaret blir streetdance, precis som när jag tidigare frågat vilken dans de helst skulle vilja lära sig. Motiveringarna är att de själva gillar dansstilen, att kompisar dansar det eller att det är den dansstil som de själva har sett mest av. En pojke tycker att alla bilder känns likadana. När jag frågar på vilket sätt de känns lika, säger han besvärat att han inte gillar någon extra mycket och därför kan han inte välja en bild. En flicka svarar bugg med motiveringen att det är den enda av dansstilarna som hon själv kan dansa. Hip-hop (streetdancebilden) tycker hon inte om.

När jag frågar vilken bild som stämmer sämst överens med deras egen bild av dans väljer tre av eleverna balettbilden. Endast två av dem kan motivera sitt val:

R- Balett är fjolligt! De går på tårna, det är fjolligt. (pojke)

R- Balett eller hip-hop (streetdancebilden). Jag gillar inte hip-hop och jag har aldrig dansat balett. (flicka)

Övriga flickor väljer bugg och afrikansk dans men de har svårt att motivera varför, ”det bara känns så”. En pojke tycker att alla bilderna är konstiga och en annan pojke väljer den afrikanska stamdansbilden för att han aldrig har sett den dansstilen.

5.2.2 Bilderna och flickor och pojkar - Genusifieringen

När jag ställer frågan vilken av bilderna som de tycker passar bäst till en tjej väljer alla flickor utom en balettbilden, med motiveringen att det är fler flickor som dansar balett.

R- Balett, för när killar tänker på balett så tänker de att de bara är tjejer som gör det. (flicka)

R- Balett, det är fler tjejer som dansar det, jag tänker inte att killar gör det, och när små barn dansar balett är det tjejer som gör det. (flicka)

R- Balett. När jag tänker på små tjejer men annars tango för tjejer gillar att svänga runt och klä sig snyggt. (flicka)

Den flicka som väljer streetdancebilden till flickor motiverar det med att det bara känns rätt. Pojkarnas svar varierar mer. Två av dem väljer balett med samma motivering som flickorna.

R- Baletten, alla bilderna är lika tjejiga men det känns som fler tjejer håller på med balett. (pojke)

R- Balett! Det är bara så, man ser det på TV och så. (pojke)

De andra väljer streetdance och bugg. Han som väljer streetdance gör det för att han tycker att det ser bra ut när flickor dansar det och pojken som väljer bugg gör det för att han tror att det är mest flickor som dansar det. När jag vänder på det och frågar vilken dansbild som passar killar och varför är alla elever helt överens om streetdance. Två av dem motiverar valet med att det känns rätt medan resten svarar följande:

R- För killar är mer - har mer pösiga kläder och så. (flicka)

R- För att då rör man sig på ett annat sätt än balett. (flicka)

R- Därför! (trotsigt) Det känns så, jag lyssnar bara på hip-hop. (pojke)

R- Man ser det på MTV eller nåt, man ser mest killar dansa sån stil. (pojke)

R- Svår fråga, men jag har sett killar som dansar det. (pojke)

R- För det verkar vara mer action liksom. Jag tror att det är fler som gillar streedance än till exempel balett... jag tror inte, alltså, om man inte vet liksom att balett är det många tjejer som går på så tror jag att det hade varit ganska lika. Fast nu när man vet att balett är det tjejer som håller på med så tror jag att det liksom har en såhär lägre, status, eller vad heter det?

I- Menar du att balett har lägre status än streedance för att många tjejer håller på med balett?

R- Ja precis! (Pojke)

Jag tolkar det sista citatet som att pojken upplever att flickor och pojkar förväntas tycka om och inte tycka om vissa saker. Hans svar tyder på en medvetenhet om flickors och pojkars tidiga socialisering in i olika könsroller, även fast det är svårt för honom att formulera sig kring det och att se hela mönstret.

Av de bilder jag visar dem är eleverna överens om att streedancebilden är den mest maskulina, eller i alla fall den bild som passar bäst till pojkar. Att pojkarna främst kopplar streedancebilden till det egna könet kan tolkas som att de tycker att de andra bilderna är mer eller mindre feminina, vilket en pojke klart uttrycker. Alla eleverna jag intervjuat uppger att de skulle vilja pröva på streedance. Om man väljer att se streedance, inom ramen för dans, som mer manlig än övriga dansstilar som eleverna får ta ställning till, så blir resultaten i mitt material att flickorna vill pröva den ”manliga” dansstilen, medan ingen av pojkarna ger uttryck för en önskan att vilja pröva någon av de ”feminina” dansstilarna.

För att sammanfatta resultaten av frågeområdet *Elevernas möte med dansbilderna* konstaterar jag att eleverna ser de flesta dansstilarna på bilderna som feminina. Nästan alla elever väljer streedancebilden när jag frågar vilken bild som stämmer bäst överens med deras egen bild av dans. När de blir ombudade att välja ut den bild de tycker passar bäst till flickor väljer majoriteten av flickorna och pojkarna balettbilden. Till pojkar väljer *alla* eleverna streedancebilden.

5.3 Dans på fritiden

När jag frågar eleverna om de dansar eller har dansat på fritiden är det endast en pojke som uppger att han tidigare dansat streetdance två gånger i veckan men att han slutade på grund av tidsbrist. Han säger att han vill börja igen. Två av flickorna skulle vilja börja dansa, en av dem vill lära sig streetdance med uppger att hon inte har tid just för tillfället. Den andra flickan är osäker på vilken dans hon skulle vilja pröva.

5.3.1 Dans på disco

Vi kommer in på frågan om dans på disco och på fester. Jag frågar om eleverna brukar dansa på discon och om de tror att det är någon skillnad på att dansa i sådana sammanhang om man jämför med att dansa i skolan. Flera känner att discodansen ger utrymme för att dansa som de själva vill, vilket eleverna tidigare nämnt att de saknar i skolan. Eleverna anser att en annan stor skillnad från skolans dansundervisning är att det är bra musik på discon. En flicka tycker dock att det är skönt att det är mer bestämt i skolan så hon slipper ta egna initiativ. En annan flicka menar att hon inte vågar dansa på discon för att hon inte vet hur man ska göra och att hon skulle vilja att man lärde sig ”discodans” i skolan.

Jag vågar inte dansa på discon, jag vet inte hur man ska göra och sådär. Om man lärde sig i skolan så visste man sen hur man ska dansa på discon.

En pojke känner sig tryggare med att dansa på discon än i skolan:

R- På discon jag varit på känner jag nästan alla. Då blir det väldigt enkelt. Det blir lätt att veta att man inte blir utskrattad, man vet var man har folk.

I- Är det vanligt att folk retas i skolan när ni dansar?

R- Nej – det är bara de som inte vågar dansa som retat de andra - som vågar göra det. Då vågar man bara inte, då får man en attack att man bara inte vill dansa!

Attack är ett starkt ord som bekräftar hur jobbig han tycker dansundervisningen kan vara. En flicka som tycker om att dansa i skolan säger så här när jag frågar om hon tycker om att dansa på discon:

Jag gör inte det längre, men jag gjorde det när jag var liten. Men nu är det mer så att på discon är man inte för att dansa utan bara för att se cool ut. Om någon dansar kollar alla konstigt på en. Jag är hellre i stallet än att gå på ett disco där ingen dansar!

Jag konstaterar sammanfattningsvis för frågeområdet *Dans på fritiden* att frihetskänslan här är en gemensam nämnare. Å ena sidan tycker eleverna om att dansa på disco på grund av att det

är mer fritt och att discon erbjuder roligare musik. Å andra sidan är det osäkerheten på discon, att inte ha ramar att hålla sig innanför, som utgör det läskiga med att dansa på discon. Endast en av eleverna, en pojke, har dansat på fritiden. Två av flickorna skulle vilja börja dansa.

6. Diskussion och slutsatser

Genom att överblicka mina resultat ser jag en tendens till ett större dansmotstånd hos pojkarna än hos flickorna. Pojkarna är överlag mer negativt inställda till dans än vad flickorna är. Jag konstaterar även att dans anses ha feminina förtecken. När eleverna laddar bilderna med kön (genusifiering) bryter de inte mot genusordningen, för att använda Hirdmans term. Elevernas svar vittnar om en nästan obefintlig dansundervisning i skolan och det finns även ett missnöje med den dansundervisning som ibland ändå erbjuds eleverna. Andra slutsatser är att eleverna inte relaterar dans till skolidrott och att attityderna är mer positiva till dans utanför skolan. Jag tycker mig samtidigt kunna urskilja en besvikelse över att inte få dansa i skolan. Eleverna tror att attityderna till dans skulle bli mer positiva om man fick dansa mer i skolan från det att man är liten.

6.1 Attityder till dans

När det gäller elevers tankar kring och känslor för dans är det uppenbart att dans är ett samtalsämne som berör. Trots att mina intervju elever, i alla fall i början, hade svårt att klä sina känslor i ord. Det kan dels bero på att de är ovana att reflektera kring och prata om dans, vilket är förståeligt med tanke på att de har lite erfarenheter av att dansa i skolan. Det kan även bero på de starka känslor som tanken på dans kan frambringa. Jag upplever dock inte att eleverna, och framförallt inte flickorna, är negativt inställda till dans som fenomen. Den negativa inställningen bottnar framförallt i hur dansundervisningen bedrivs i skolan.

6.2 Dans är feminint

När det gäller skillnader mellan könen i attityder till dans är flickorna i min studie mer positiva till dans än pojkarna, med undantag av en pojke. Att flickor överlag är mer positiva till dans än pojkar visar såväl Sandersons, Gards, Nilssons som Westerståhls studier. Gard och Sanderson menar att anledningen är pojkars osäkerhet och ovilja att sammankopplas med feminina aktiviteter. Alla undersökningar jag tagit del av har kommit fram till att barn och ungdomar associerar dans till något feminint. Två av pojkarna i mina intervjuer associerar ord som ”fjolligt” och ”konstigt” till dans, framförallt balett med dess ”tågång”. De pojkar Gard intervjuat använder samma slags ord och så gör även några av barnen i Fagrells studie. En pojke som hon intervjuar associerar tågången med flickaktighet. I min studie kopplar alltså

några pojkar samman dans med både homosexualitet och kvinnlighet. Två saker som bland annat Gard menar att pojkar är rädda att identifieras med.

Med detta resonemang tar Gard ytterligare ett steg och menar att unga pojkars ovilja och hatkänslor till framförallt kreativ dans bottnar i att de försöker skapa sig en plats i en, för att använda Gards ord, mycket genusifierad social hierarki - inom vilken dans som kreativ form associeras med homosexualitet. När pojkar ombes skapa och utföra kreativ dans ifrågasätts deras förmodade heterosexualitet, medan flickor inte riskerar nånting alls. De befinner sig redan på ”rätt” sida i genusordningen.

I Lpo-94 står det att skolan aktivt ska motverka traditionella könsmonster.⁷⁸ Även trakasserier och förtryck av individer eller grupper ska motverkas.⁷⁹ Jag anser att det är mycket viktigt att man som lärare är medveten om elevernas genusifierade syn på dans. Och att man funderar över dansens potential som arbetsredskap för till exempel genusfrågor - och som Gard nämner homofobi. Potentialen ligger, som jag ser det, bland annat i att dansen är ett område där synen på vad som betraktas som kvinnligt respektive manligt är tydlig. Med rätt metoder tror jag att man kan uppnå mycket när det gäller att rucka på genusordningen, samt i arbetet mot diskriminering och trakasserier. ”Kunskapen” om att kvinnligt och manligt både reproduceras och skapas i dansen finns redan inbyggd i eleverna, om än inte på ett konkret plan. Det gäller att som lärare synliggöra denna ”kunskap” och få eleverna att reflektera över den. Idag är bristen på dans i skolan ett hinder som först måste övervinnas. Det går dock inte att framgångsrikt arbeta med de frågor jag här nämnt bara genom att undervisa mer i dans. Hur man undervisar är för all undervisning lika viktigt. Som lärare måste man granska undervisningen ur ett såväl didaktiskt som metodiskt perspektiv.

6.3 Genusifiering av dansbilderna

När det gäller hur eleverna laddar dansbilder med kön är det ingen tvekan om att både flickorna och pojkarna i valet av bild åt pojkar väljer den som minst utmanar genusordningen; nämligen streetdancebilden. På samma sätt bekräftas genusordningen när flera av eleverna väljer balettbilden åt flickorna. Några elever väljer andra bilder åt flickor men i dessa val står ingenting på spel. Flickor kan kopplas ihop med all sorts dans, dans är ju enligt eleverna feminint. Pojkarna däremot, kan inte riskera att välja en annan bild än streetdance åt det egna könet. Det är även flickorna införstådda med och väljer därför inte heller att utmana genus i

⁷⁸ Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94, anpassad till att också passa förskoleklassen och fritidshemmet, (Stockholm: Utbildningsdepartementet, Regeringskansliet: Fritzes offentliga publikationer, 1998), s. 20

⁷⁹ Ibid. , s. 15.

bildvalet åt pojkar. Fagrells intervju elever får ta ställning till genusneutrala och genusstereotypa individuella idrotter samt mer eller mindre genusifierade lagidrotter. Om man utgår från Fagrells indelning får de elever jag intervjuar endast relatera till en genusstereotyp idrott, nämligen dans. Genom genusifieringen av dansbilderna blir det tydligt att ett från början könsmärkt område, i sin tur delas upp i föreställningar om kvinnligt respektive manligt. Denna reproducering ser jag som ett exempel på hur genussystemet upprätthålls.

6.4 Dansens marginalisering i skolan

Ingen av eleverna jag intervjuat uppger att de under sin skolgång haft dans mer än ett fåtal gånger per termin. Larsson och Redelius har kommit fram till liknande resultat i sina studier. På ett internationellt plan visar Sandersons och Gards forskning på dansens marginalisering i skolan.

Man kan konstatera att eleverna förmodligen inte blivit informerade om de kunskapsområden som ska ingå i idrottsundervisningen eftersom endast en av de jag intervjuar säkert svarar ja på frågan om dans ingår i idrottsämnets kursplan. Det kan även vara så att de blivit det men glömt bort det. Man kan dock konstatera att om dansens plats i ämnet inte tydligt lyfts fram får eleverna signaler om att dans inte är viktigt. Om det skulle vara så att eleverna inte delges att dans ingår i idrottsämnet kan man knappast förvänta sig att de självmant ska ta undervisningen på allvar de få gånger de får tillfälle att dansa. Håkan Larsson konstaterar i sin studie att dans sällan förekommer i idrottsundervisningen och att eleverna därför lär sig att dans inte är en del av idrottsämnet. Karin Redelius drar liknande slutsatser; anledningen till att eleverna utesluter dansen när de får lista omtyckta aktiviteter, är för att dans inte är möjligt att önska. Alltså något som idrottslärarna aldrig eller ytterst sällan undervisar i. En annan förklaring kan vara det faktum att dans av många elever och lärare betraktas som omanligt, och att dansen följaktligen inte har en plats i den utifrån pojkarna utformade skolidrotten.

Westerståhl konstaterar att flickor känner ett större obehag inför skolidrotten än vad pojkar gör och att det kan bero på att de inte vill duscha och ha gympakläder på sig. Jag anser att det är att förenkla resultaten. Varför skulle flickor känna mer obehag över duschsituationen än pojkar? Många undersökningar visar att dans och rytmik knappast bedrivs i någon större utsträckning idag. Westerståhls resultat visar att pojkar känner obehag inför dans. Kan det vara så att flickornas obehag inför idrotten beror på att de inte får en chans att ägna sig åt aktiviteter som de tycker om?

Trots att flickor generellt sett är mer positiva till dans än pojkar, är attityderna till dans överlag negativa. Jag skulle kunna se elevernas missnöje med dansundervisningens marginalisering som ett exempel på många ungdomars "skoltrötthet". Något som stödjer den slutsatsen är de resultat som visar att dans på fritiden, exempelvis på discon är populärt bland många unga idag. Jag tror dock att bakom bland annat genusbarriärerna, är dans ett uttrycksmedel som tilltalar många. Det skulle kunna vara en förklaring till elevernas önskan om en mer utbredd och utvecklad dansundervisning i skolan.

Larsson skriver i sin studie att eleverna har svårt att koppla samman läroprocesser med idrottsämnet och att de därför inte förstår hans fråga om vad man kan lära sig av idrottsundervisningen. Jag skulle kunna tolka mitt resultat på samma sätt när jag frågar eleverna om vad de tror att man kan lära sig av dans förutom steg, eftersom de uppenbarligen har svårt att förstå frågan. Men en annan rimlig förklaring till mina intervjuelvers svårighet att greppa frågan, kan vara det faktum att de inte haft så mycket dans och att detta begränsar deras syn på vad man kan lära sig av det.

6.5 Dans är inte idrott

När Larsson i sin studie frågar eleverna om idrottsämnet som helhet är viktigt anser samtliga tillfrågade att ämnet är det. Den vanligaste motiveringen är att man får röra på sig vilket ger en bra kondition. Eleverna säger också att meningen med idrotten är att man ska svettas och bli andfådd! De elever jag intervjuar tycker inte att det är självklart att dans i skolan är viktigt. De talar, liksom Larssons intervju elever, om "riktig" idrott, vars kännetecken tycks vara styrka och kondition, attribut som de alltså inte kopplar till dans. Dansen särskiljs från idrottsämnet.

Två av de elever jag intervjuat tror att det är idrottslärarna som inte ser dans som idrott. Dels kan det bero på vad Larsson tar upp i sin studie, nämligen att eleverna anser att man ska svettas och bli andfådd på idrotten, vilket dansen i skolan i många fall inte resulterar i. Andra förklaringar är att lärarna bidrar till elevernas syn på att dans inte är "riktig" idrott genom att de aldrig eller ytterst sällan undervisar i dans och att lärarna inte informerar eleverna om att dansen enligt kursplanen ska ingå i ämnet. Jag ser även ett problem med att föreningsidrotten har en allt för stor påverkan på ämnets innehåll och därmed på vad barnen ser som "riktig" idrott. Det är mycket viktigt att som idrottslärare göra eleverna införstådda med att skolans idrottsundervisning inte är samma sak som föreningsidrotten. En förutsättning är att man som idrottslärare själv gör denna åtskillnad.

Flera av de intervjuade eleverna tror att idrottslärare inte undervisar i dans för att de inte är utbildade i det, och att lärarna tycker det är pinsamt att visa för eleverna att de inte kan dansa. De flesta som söker sig till idrottslärarutbildningen har själva haft en bollspelsdominerad skolidrott under sin skolgång och är medvetna om bollspelets utbredning i dagens skolidrott. Idag är det legitimt och accepterat att lägga tonvikten vid bollspel utan större invändningar från skolledning, elever eller föräldrar. Motsatt scenario, att man som idrottslärare bara ett fåtal gånger per termin skulle undervisa i bollspel, är nog otänkbart för de flesta. Då måste man samtidigt komma ihåg att bollspel inte alls betonas i läroplanen. Man kan föreställa sig vilken debatt det skulle bli om samma idrottslärare dessutom skulle ”hyra” in en person eller kollega att ta hand om bollspelsundervisningen åt henne/honom. Det är just vad många lärare gör för att själva slippa ta hand om dansundervisningen. Argumentet är då ofta att det är lämpligare att en danskunnig person får ta hand om dansen. Och visst kan man tycka så, men idrottslärare är utbildade i idrottsämnets alla kunskapsområden. Därtill finns alla möjligheter till fortbildning. Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund har antagit yrkesetiska principer för lärare och i dessa står att: *”lärare förbinder sig att i sin yrkesutövning ta ansvar för att utveckla sin kompetens för att kunna bedriva god undervisning...”*⁸⁰

Om dansen och andra i idrottsundervisningen mindre frekventa kunskapsområden, som friluftsliv och simning, fick en tydligare roll i idrottsämnet skulle kanske vissa blivande idrottslärare omvärdera sitt yrkesval. Idrottsämnets utbud av aktiviteter måste breddas. Frågan är hur man uppnår detta? En skärpt kontroll av idrottsämnets innehåll skulle förmodligen leda till en ökning av ”bocka av” fenomenet, det vill säga att vissa moment som till exempel dans skulle klaras av endast vid enstaka tillfällen, istället för att ingå kontinuerligt i undervisningen. För att få en kvalitetsfylld dansundervisning krävs ett ändrat synsätt hos idrottslärare, på idrottsämnet i allmänhet och på dansundervisningen i synnerhet. Så länge skolans idrottsundervisning ser ut som den gör idag måste man kanske utöka dansundervisningen på idrottslärarutbildningen för att klargöra att det är ett av de kunskapsområden som enligt läroplanen ska genomsyra idrottsundervisningen.

6.6 Positivare attityder om man är mer van att dansa

Min studie visar att en mer öppen syn på dans skulle kunna uppnås genom att eleverna under sin skolgång så tidigt och så kontinuerligt som möjligt undervisas i dans. Sandersons studie visar att negativa attityder till dans etableras innan högstadietiden och att de inte ändras mycket under några år framåt. Hur ska dessa attityder då kunna ändras och hur ska de lära sig

⁸⁰ *Lärarens handbok*, Yrkesetiska principer, (Stockholm: Lärarförbundet, 2004), s.132.

tycka om eller i alla fall acceptera dans om de inte tidigt får möta denna arbetsform i skolan? De elever jag intervjuade tyckte att det var självklart att om man från barndomen är van vid något är det lättare att acceptera det som äldre.

Det är ändå svårt att veta om mer dans i skolan skulle innebära mer positiva attityder till dans eftersom det idag inte finns så mycket att jämföra med. Dansens marginalisering är ju uppenbarligen utbredd. Men att man känner sig mer hemma i en kultur man är van vid är nog de flesta överens om. Idrottsdiskurser och genusbarriärerna är hinder för skolans dansundervisning. Dessa måste lyftas upp för diskussion om attityderna till dans ska kunna förändras. Vi raserar inte dessa barriärer enbart genom en ökning av antalet danslektioner i skolan, men det blir definitivt omöjligt utan någon som helst form av dansundervisning.

Fagrell konstaterar i sin avhandling att barns sätt att se på idrott påverkas av deras uppfattning om vad idrott kan vara. Vidare menar hon att ju mer hemmastadd man är inom en kultur, desto troligare är det att man ser denna kulturs normer och attityder som något positivt. Jag vill återigen citera det en flicka säger i min intervju: *”Om man blir van vid att dansa, om det blir som en kultur liksom då blir det ju kanske lättare att tycka om det.”*

6.7 Positiva attityder till dans på fritiden

Attityderna skiljer sig åt när det gäller dans i skolan och dans på fritiden. Flera av de pojkar jag intervjuar är mer positiva till dans utanför skolan än till skolans dansundervisning. Något som Per Nilssons studie styrker då hans resultat visar att dans på disco attraherar såväl pojkar som flickor. Att dans på fritiden är mer populärt än dans i skolan kan ses som ett uttryck för att vissa elever upplever skolans aktiviteter som tvångsmässiga. På fritiden gör eleverna vad de själva vill. Men flera av de elever jag intervjuar verkar inte ha negativa känslor för dans i sig utan mer för utformningen av och innehållet i skolans dansundervisning. Streetdance är den typ av dans nästan alla eleverna uppger att de skulle vilja kunna eller lära sig i skolan. Det är en dansstil som kan sägas ligga nära den dansstil som råder på discon.

Musiken spelar en stor roll i elevernas positiva attityder till dans på discon. Eleverna verkar mena att om den musik man dansar till är mer modern och varierad så blir attityden till dans mer positiv. Omvänt kan man effektivt släcka den eventuella gnista som finns till dans i skolan genom att som lärare inte använda sig av musik som eleverna tycker om och lyssnar på och kanske ännu värre, köra samma låt om och om igen under en danslektion. Istället kan man få igång elevernas danslust om man är lyhörd för vad de vill lära sig och vilken typ av musik de vill dansa till. Därmed inte sagt att man i skolan bara ska dansa och spela det eleverna vill,

men om idrottsläraren till en början tillgodoser elevernas önskemål om dans- och musikstil tror jag att man har kommit en bra bit på vägen med att få eleverna intresserade av dans. Något som senare tillåter läraren att gå in på andra dansstilar och andra arbetssätt, till exempel rörelseimprovisation till olika slags musik, i vilka man kan arbeta med de viktiga frågor som Michael Gard tar upp. Frågor som, enligt den svenska läroplanens text om grundläggande värderingar, har en självklar plats i skolan.

6.8 Metodkritik

Ett av problemen med att intervjua elever är att jag i egenskap av vuxen och "lärare" befinner mig i en maktposition. Det är då möjligt att vissa svarar det de tror att jag vill höra och inte det som de egentligen tycker och känner. Ett annat problem kan vara det faktum att jag i mitt arbete intar ett genusteoretiskt förhållningssätt, d v s att jag utgår ifrån att det existerar en genusordning inom det område jag studerar. Det är därför möjligt att mina resultat till viss del färgas av att jag aktivt studerar hur denna genusordning gestaltar sig i elevernas utsagor. Det kan även ha påverkat mitt möte med eleverna, även fast medvetenheten kring detta problem gjort att jag försökt vara uppmärksam i såväl konstruktionen av frågor som i samtalet med eleverna. Det ska även tilläggas att intervjuteknik är en kunskap som jag långt ifrån behärskar fullt ut. Jag märkte vid resultatsammanställningen att vissa frågor kunde ha följts upp med fler följdfrågor för att få mer uttömmande svar från eleverna. Att intervjuerna spelas in på band kan i många fall stressa respondenterna, men jag uppmärksammade dem på att det bara var jag som skulle lyssna på bandet och att de inte behövde bry sig om bandspelaren. Eleverna verkade inte vara hämmade av bandinspelningen under intervjun.

Jag är även medveten om att valet av bildillustrationer till viss del kan påverka elevernas bild av vad dans är, vilket i sin tur påverkar elevernas svar. Det är möjligt att resultaten blivit annorlunda med andra bilder eller utan några bilder alls. Min avsikt har inte varit att bygga intervjuerna på just dessa illustrationer. De har använts för att lättare få eleverna att kunna och vilja uttala sig om dans. Jag visade inte heller illustrationer det första jag gjorde utan väntade en bit in i intervjuerna för att eleverna först skulle kunna relatera till sina egna bilder av dans. När jag sedan tog fram bilderna var jag noga med att påpeka för eleverna att de fick uttala sig om andra sorters dans än de stilar bilderna föreställer, men med bilderna var det oundvikligt att fokus lades på dessa.

6.9 Fortsatt forskning

Som en fortsättning till min studie skulle det behöva göras mer omfattande kvalitativa studier om elevers attityd till dans och komplettera dessa med enkätfrågor. Det skulle även vara av intresse att jämföra skolor som satsar på dansundervisning med skolor som inte gör det, och

att utvärdera dansundervisningen på de skolor som satsar på dans. När det gäller pojkars motstånd till dans tycker jag att det skulle vara värdefullt att i ett längre forskningsprojekt undersöka om dansmotståndet verkligen är påtagligt i dansundervisningen och i så fall om det skulle kunna brytas ner om pojkar fick dansa mer och i ett tidigt skede av skolgången. Det skulle vara mycket intressant att göra observationsstudier under danslektioner både på skolor där man ofta bedriver dansundervisning och på skolor där man dansar mer sällan för att sedan jämföra dessa resultat. I sådana studier skulle man även kunna observera skillnader mellan könen i beteende under dansundervisningen.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor:

Eneroth, Bo, (1984), *Hur mäter man "vackert"? – grundbok i kvalitativ metod*, (Göteborg: Natur och Kultur, 1989).

Ericson, Gertrud, *Assessment of Schoolchildren's Performance in Dance*, (diss: Uppsala universitet, Department of physiology: Stockholm, Almqvist & Wiksell International, 1996).

Eriksson, C.; Gustavsson, K.; Johansson, T.; Mustell, J.; Quennstedt, M.; Rudsberg, K.; Sundberg, M.; Svensson L. (2003) *Skolämnet Idrott och hälsa i Sveriges skolor – en utvärdering av läget hösten 2002*, (Örebro universitet: Institutionen för idrott och hälsa, 2003).

Fagrell, Birgitta, *De små konstruktörerna*, (diss: Stockholm: HLS förlag, 2000).

Gard, Michael, "Being Someone Else: using dance in anti-oppressive teaching", *Educational Review*, 55 (2003:2), p. 211-219.

Harland, J.; Kinder, K.; Haynes, J.; Schagen, I. (1998) "The Effects and Effectiveness of Arts in Schools". *Slough: National Foundation for Educational Research*; se Sanderson, P, "Age and gender issues in adolescent attitudes to dance", *European Physical Education Review*, 7 (2001:2), p.117-136.

Hirdman, Yvonne, *Genus- om det stabila föränderliga former*, (Malmö: Liber, 2001).

Larsson, Håkan, " Vad lär man sig på gympan? – Elevers syn på idrott och hälsa i år 5" i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Håkan Larsson och Karin Redelius (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004), s.127-142.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94, anpassad till att också passa förskoleklassen och fritidshemmet, (Stockholm: Utbildningsdepartementet, Regeringskansliet: Fritzes offentliga publikationer, 1998).

Läroplan för grundskolan - Lgr 69, Stockholm (1969).

Nationalencyklopedin: Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd, III, (Höganäs, Bokförlaget Bra Böcker, 1990).

Nilsson, Per, *Fritid i skilda världar*, Ungdomsstyrelsens utredningar, 1998:11 (Stockholm: Ungdomsstyrelsen, 1998).

A, Pollard (1998), "Physical Education, Competition and Control in Primary Education" se J. Evans (ed.) *Teachers, Teaching and Control*, ff. 109-123. Lewes: Falmer.

Redelius, Karin, ”Bäst och pest! – Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år”, i *Mellan nytta och nöje: Bilder av ämnet idrott och hälsa*, red. Håkan Larsson och Karin Redelius (Stockholm: Idrottshögskolan, 2004), s.157-159.

Ross, M. och Kamba, M. (1997), “The State of the Arts”. Exeter: University of Exeter, School of Education; se Sanderson, P, “Age and gender issues in adolescent attitudes to dance”, *European Physical Education Review*, 7 (2001:2), p.117-136.

Sanderson, Patricia, “Age and gender issues in adolescent attitudes to dance”, *European Physical Education Review*, 7 (2001:2), p.117-136.

Vail, June, *Kulturella koreografier*, (Stockholm: June Vail och Carlsson Bokförlag, 1998).

Westerståhl, Maria, *Physical activity and fitness among adolescents in Sweden with a 20-year trend perspective*, (diss: Stockholm: Karolinska Institutet, 2003).

Lärarens handbok, *Yrkesetiska principer*, (Stockholm: Lärarförbundet, 2004).

Elektroniska källor:

Skolverket < www.skolverket.se > kursplaner och betygskriterier grundskola: idrott och hälsa, 2000-07 <<http://www3.skolverket.se/ki03front.aspx>>klicka vidare till grundskola-kursplaner och betygskriterier-idrott och hälsa, 2005-04-20

<http://www.pressbild.com/bounce/score/bild/bounce_04.jpg>, 05-03-08

<http://www.studiok.se/bilder/040505/buggpar.jpg>. 05-03-08

Bilaga 1, Käll- och litteratursökning

Engelska sökord	Svenska sökord
Physical education, dance, gender och attitudes	Dansundervisning, attityder, genus, dans idrottsundervisning och skolan

Varför valdes dessa ord?

Eftersom jag ville hitta studier om elevers inställning till dans och specifikt till dans i skolan blev valet av sökord *physical education* och *dance*. För att begränsa antalet träffar och för att rikta in sökningen mot elevers åsikter om dans i skolan la jag in sökordet *attitudes*. Med detta sökord fick jag två träffar på undersökningar om attityder till dans i skolan, en kvalitativ och en mer kvantitativ undersökning. Sökordet *gender* användes för att jag även ville hitta undersökningar som studerat skillnader mellan kön i attityder till dans. För att hitta svenska studier om attityder till dans sökte jag i Idrottshögskolans bibliotekskatalog, IRIS.

Hur jag gjort sökningar i olika databaser:

Databas	Söksträng	Antal träffar
Eric	Physical education AND dance AND attitudes	124
Eric	Physical education AND dance (as SU) AND attitudes	17
Eric	Physical education AND dance AND gender	23
Sport Discus	Physical education AND dance AND attitudes	105
Sport Discus	Physical education AND dance (as SU) AND attitudes	20
Sport Discus	Physical education AND dance AND gender	13
IRIS	Dansundervisning och attityder	0
IRIS	Dansundervisning och genus	0
IRIS	Dans och attityder	0
IRIS	Dans och genus	3
IRIS	Idrottsundervisning och dans	5
IRIS	Dans i skolan	14
IRIS	Genus	157
IRIS	Idrottsundervisning och attityder	19

Kommentarer:

Jag hittade få studier om elevers attityder till dans och fick göra sökningarna mer detaljerade. I IRIS hittade jag bra material om attityder till idrottsundervisningen i skolan.

Bilaga 2, Intervjufrågor

- Hur gammal är du?
- Har du gått på den här skolan sen du började skolan?
- Vad tänker du på om jag säger ordet dans?
- Hur mycket dans skulle du säga att du haft i skolan?
- Vet du om dans ingår i idrottsämnet? Om det står med i kursplanen?
- Varför tror du att det är så lite dans i skolan?
- Varför undervisar inte vissa idrottslärare i dans?
- Vilka/vilken dans borde man lära sig i skolan?
- Är det viktigt att lära sig dans i skolan?
- Hur känns det när du dansar i skolan?
- Är det någon skillnad på att dansa ensam eller att dansa två och två?
- Är det någon skillnad på vad man tycker om dans om man får dansa mer från det att man är liten?
- Om du bortser från att man lär sig vissa steg i dansundervisningen, vad tror du mer man kan lära sig av att dansa?
- Vilken bild (dansillustration) stämmer bäst överens med din egen bild av dans?
Varför?
- Vilken stämmer sämst överens med din egen bild av dans? Varför?
- Vilken bild tycker du passar bäst till killar? Varför?
- Vilken bild tycker du passar bäst till tjejer? Varför?
- Spelar åldern någon roll för vad man tycker om dans?
- Brukar du eller har du dansat på fritiden?
- Tycker du om att dansa på discon eller fester?
- Är det skillnad på att dansa på discon och att dansa i skolan?
- Vad är roligt med dans?
- Vad är tråkigt med dans?
- Om du var idrottslärare, hur skulle du undervisa i dans?
- Är det något som du skulle vilja säga om dans som vi inte tagit upp?